

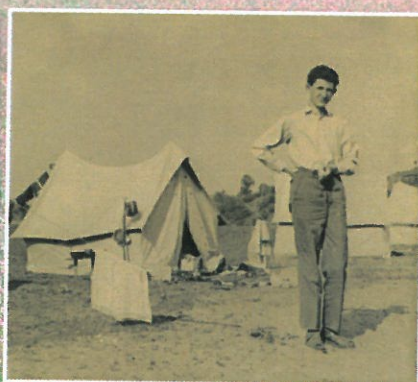
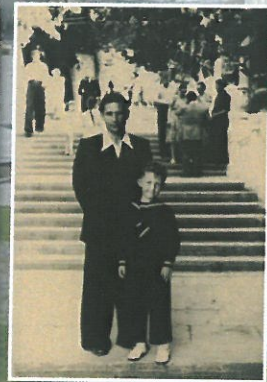
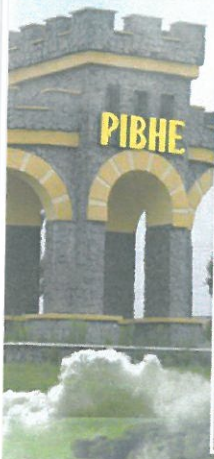
Зізнання і визнання Віктор
САМОРОДОВ

«Думали ли Вы?..»
**Віктору
САМОРОДОВУ—**

Полтава
«Дивосвіт»
2011

У музеї В. Г. Короленка
на Різдвяних зустрічах,
2010 р.

“Я ПОЛЮБИЛА ТЕБЯ С ПЕРВОЙ МИНУТЫ, КАК УВИДЕЛА”

Стелла Васильевна РУСИНА

Российский поэт Владимир Вишневский, известный прежде всего короткими стихами, как-то признался, что лучшим одностопишем считает признание своей мамы: “Я полюбила тебя, сынок, с первой минуты, как увидела”.

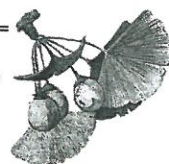
Вот и все мы в семье полюбили Витю с первой минуты. Увы, из “увидевших” в живых осталась только я с почетной и грустной миссией вспоминать.

...Старый город Ровно почти не сохранился. Тем не менее, говоря о нем, часто называют имя Короленко (можно было бы порассуждать вслед за Юнгом о синхронистических совпадениях, но мне ближе пушкинское: “Бывают странные сближения”. Могли ли все мы в августе 1951 знать о Полтаве 2011?). Так вот, по дороге к остаткам (а теперь и их нет) замка князей Мотомирских, где Короленко поселил своих Валека, Марусю, Тыбурция, с правой стороны улицы Замковой и теперь стоит добротная двухэтажка, поменявшая вывеску, из дверей которой нам и преподнесли мальчика.

Я нечасто хожу по этой улице, разве что по пути в музей, бывшую королевскую гимназию, по причине ее абсолютной базарности. Но сумраки моего настроения неизменно зависят от близости дома, где начался Витин путь. Помните: “Я полюбила тебя...”?

Я не люблю не только хаять, но и слышать недовольство советской властью, из которой “все мы родом”. Но справедливости ради скажу, что равновесия между “достать” и “купить” не было. Пока кировоградские родственники пересылали удобную и красивую, до этого служившую другим детям коляску,

мальчик спал в цинковом корыте: бабушка называла его "ночвами". Почему-то никто не боялся сглаза, недоброго слова: декоративность явно шла на пользу ребенку, мимо которого не прошел ни один житель огромного двора...

Пропустим детали первых лет жизни, они обычны для всех мальчишек и девочек. Разве что скажем, что из всех домочадцев – отца, матери, бабушки, дедушки, тетки – наибольшую радость ребенок принес деду. Конечно, мне, неспециалисту, трудно проследить, откуда у городского ребенка, выросшего во дворе без единой клумбы, культивировалась любовь не к "окружающей среде", а к "окружающей природе". Думаю, в этом заслуга деда. Юрист на пенсии, бывший военный прокурор, он показал мальчику родное село на Костопольщине, влюбил его в тамошние леса. Навсегда. Когда я приезжаю в Полтаву, мы всегда это вспоминаем. Дед умер в 1971-м: он еще успел простоять бессонную ночь Витинового выпуска, ожидая возвращения мальчика со школьного бала, затем сопровождала его мама. Эстафету дедовой любви приняла бабушка. Она прожила длинную, 93-летнюю жизнь. И в ней не в первых строках, а в первой всегда был Витя.

Перескакивая из года в год, скажу, что со школой нам повезло: ее называли железнодорожной, и она действительно была элитной по учительскому коллективу. Одной из ее особенностей было расположение почти вплотную к рынку. Так вот, бабушка почти ежедневно придумывала себе необходимость каких-то покупок, обязательно заходила в школу: угостить Витю грушей, яблоком, свежее испеченным пирожком. Дожидаясь окончания урока в школьном вестибюле, она сдружилась с техничками, взалхлеб рассказывающими ей, что "такого хлопчика в школі більше немає".

Иногда я думаю: не за этими ли рассказами она в школу приходила? Бывая на кладбище, я благодарно останавливаюсь у могилы Валентины Матвеевны, которая единственному ученику привезла из Тулы пряник. А когда недавно из Израиля приехал очень дряхлый Михаил Владимирович, то сейчас же спросил о Вите...

Два года назад я от всей нашей благодарной семьи провела в последний путь Раису Григорьевну Сиволап, классного руководителя, украинского филолога... Бессребреница, умница, она до последних дней сохранила ясную память и в своих мемуарах назвала Витю своим любимым учеником. Уже очень немолодую я сопровождала ее в поезде, она вспомнила подробности жизни Витинового класса. И моя внучка хохотала, слушая, как высокий Витя и крошечная Рая Топор изображали на сцене сельский хор.

"Вы знаете, – удивлялась Раиса Григорьевна, – никто не сомневался, что Самородов пойдет в театральный". Вместе с ней

мы искренно сочувствовали театральному, куда он и не пытался поступать.

В свои приезды из студенческого Львова я иногда ходила встречать мальчика из школы: она была неблизко, и дорога шла через железнодорожный мост. Домой мы возвращались втроем – с нами еще шел Витин друг Алик Иконников. Внешне они были очень похожи: светловолосые, кудрявые, в серой школьной форме. Такие серьезные, в фуражках. Самой серьезной из троицы была я: а мальчишкам хотелось бегать, дурачиться...

Одно из традиционных воспоминаний: как Витя учился читать. Открывали букварь, читали по буквам "л", "у", "к". Вместе? "Цыбуля". Мама приходила в отчаяние, говорила, что читать он не научится никогда. Уже во втором-третьем классах возникла новая проблема: как оторвать от книги? Кстати, эта проблема не решена до сих пор.

Иногда из Ленинграда мне звонит замечательная женщина, мой научный руководитель Ольга Евгеньевна Шелетина. Ей 88. Но после слов приветствия следует неизменное: "Как Витя?"

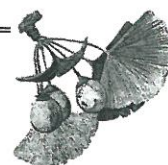
Я жила в университетском общежитии, а Витя, приезжая ко мне подростком-школьником, квартировал в ее огромной, как говорят львовяне, "люксовой" квартире. Потом он приезжал ко мне в Закарпатье, в маленькое село Ростолы, где моими учениками были цыганские дети, и в село Костыливка, где учительствовала моя университетская подруга Тамара. Костыливские хозяева были в восторге от гостя. Застывшая в памяти картинка: ночь, на своих кроватях сидят хозяева, а посередине, на диванчике, что-то вдохновенно рассказывает им Витя... (Вы заметили замечательный дар рассказчика у В. Н.? Он, этот дар, родом из Костыливки).

...Наверное, какие-то подробности нашего бытия ускользают, зато некоторые стали легендой. Например, кировоградские паломничества. Каждое лето бабушка с Витей ездили проводить родственников – живых и мертвых – в Кировоград. Большой двор, удобный дом, сверстники-мальчишки...

Однако, был там малоудобный вход в погреб – из плохо освещаемой прихожей. Как правило, поход в погреб сопровождался предупреждением об осторожности. Но какая осторожность, если нужно надежно спрятаться? Вот и влетел наш герой в открытую яму. Вечером, поглаживая загипсованную руку, прислушивался к причитаниям бабушек – родной Анеты и двоюродной Лизы: "Дурная баба Лиза оставила дверь открытой..."

Долгое время непредвиденные неприятности были связаны с фразой о неосторожности "дурной бабы Лизы".

Вспоминается и увлечение личностью Николая Ивановича Кузнецова. Кажется, и теперь, когда Герою исполняется 100, Витя может рассказывать о нем много интересного. За материалами он бегал и в музей, и в соседнюю школу к историчке Маргарите Тимофеевне...

И о легендарном Иване Михайловиче Носале, развившем любовь к растениям, вспомним светло и благодарно.

Мне кажется феномен моего любимого племянника складывался под влиянием замечательных людей. Думается, не последняя роль тут принадлежит интуиции, направленной – и безошибочно – на выбор личностей рядом.

Полтава стала городом, в который мы влюбились сразу и навсегда. В 1969-м Виктор с отчимом приехал из Саратова, где еще оставалась мама, и решил поступать в сельхозинститут. Бабушка отправила меня в Полтаву помочь по хозяйству. Единственный мой полтавский знакомый – доктор Виктор Харитонович Ширай – подарил мне цветную фотографию: Софи Лорен на Полтавщине во время съемок фильма "Подсолнечники". Вот с этой фотографией в руках я сидела под дверью аудитории в окружении будущих Витиных одноклассников. Каюсь, не призналась самому наивному из них – Витя мне сказал, что он рано умер – который, увидев фото, сказал: "Какая вы здесь красивая!" – перепутал с Софи Лорен!

Интересно, что получив свою пятерку, Витя сейчас же пошел на кафедру ботаники: успокоить уже знакомую лаборантку, волновавшуюся за результат экзамена, и что-то важное, касающееся жизни растений, обсудить.

...Напротив меня на стене несколько фотографий. Среди них – Витя с дедушкой. Спасибо providению: дед дожил до студенчества внука и так этим гордился. На его могиле растут посаженные Витей миртовые деревца, пионовое дерево, и я через них всякий раз посылаю приветы в вечность.

Мне кажется, главным результатом институтских лет стал даже не диплом с отличием, а скрупулезность, интерес (неувядающий!) к науке, яростное неприятие халтуры и халтурщиков рядом.

...Меня всегда тянет в Полтаву, конечно, и для того, чтобы скрасить быт, и прогуляться по милым улочкам, и встретиться с людьми, ставшими и моими друзьями, но больше всего хочется увидеть спину моего любимого сыночка, склоненного над книгой, рукописью, статьей. (Моя внучка, услышав обращение по телефону "сыночек", с удивлением поинтересовалась: "Так у тебя и сын есть?")

Р. S. Нарушая всякую хронологию, вытаскиваю из памяти факты, вроде бы незначимые с точки зрения мировых глобальных процессов, но такие важные для становления отдельной личности. Как важно расти в доме, где тебя окружают любовью. Помню, какой трагедией была для всех Витина болезнь. Лет трех он заболел дифтеритом. Усугублялось течение болезни полной изоляцией ребенка. По очереди взрослые дежурили под окнами инфекционного отделения, а дедушка вообще проигнорировал все очереди: он просто жил на крыльце больницы. И однажды дед, расспросив сердобольную медсестру Капитолину Сергеевну (это, наверное, в благодарность я храню ее имя в памяти), включив свои юридические таланты, выкрал ребенка! Физически не мог вынести рассказов о том, что Витя плачет, грустит... Потом были неприятности с администрацией больницы, но что они по сравнению со счастьем прижать к груди малыша, сразу начавшего выздоравливать: дома и стены помогают.

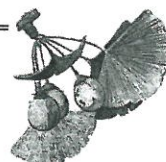
...На могиле дедушки каждую весну распускается дивный белый древовидный пион, посаженный Виктором. Во время бурь он несколько раз обламывался, но всякий раз снова расцветал весной. Ему, пиону, корнями связанному с тем, кто покоится под памятником, украшенным атрибутикой "тот, гражданский", я и рассказываю о выросшем внуке, которого мы, оставшиеся, так же преданно любим...

Р. Р. S. Моя внучка-отличница, закончившая второй курс Житомирского университета, очень любима дядей (увы, дядей она его не называет). Мудрено ли, если почти каждое лето мы в Полтаве, и даже программа у нас выработана: все о Короленко, о Котляревском, о Гоголе, о Мирном...

Нас всегда субсидируют на Сорочинцы, где мы побывали многократно. Но сейчас не об этом. Маруся работает в Бресте, в летнем лагере. Другое государство, позвонить по мобильному проблематично. Отправляя ее в лагерь, мы ни минуты не сомневались в необходимости поездки: она будет там 22 июня, побывает на реконструкции битвы за Брестскую крепость... Когда-то в такую экскурсионную поездку с классом, с неутомимой Раисой Григорьевной Сиволап поехал и Витя. О впечатлениях он рассказывал несколько дней. Но то ли они призабылись, то ли смешались с вычитанными подробностями, не знаю. Остались в памяти вроде бы мелочи, памятки (не зря ведь писала поэтесса В. Тугинова: "...Они волнуют").

В веселой поездке с одноклассниками, ограниченный в средствах, он (Виктор) помнил о подарках для нас.

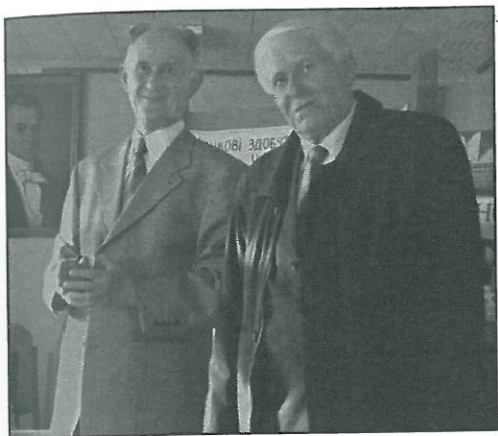
Что сравнится со счастливым лицом бабушки, которой он привез косыночку в клеточку?

Желание одарить, обласкать, сделать приятное – это на всю жизнь.

Каждый год я приезжаю в Полтаву. Увы, сделать мне это все труднее – мое 18-летие миновало. Конечно, мне надо побывать на могилах, пойти к Короленко, поехать в Сорочинцы. Но главное – увидеть и услышать Витю. Что может заменить наши заплотные разговоры? Мне даже засыпать уютно, видя его склоненную над очередной работой голову. А еще я так горжусь, когда меня окружают соседи и рассказывают: помог материально Марии Никифоровне, отнес лекарство Клавдии Васильевне, угостил сладостями Александрю Алексеевну, просто поговорил с Тамарой Федоровной и Лидией Алексеевной... А что до ближайшей маминей подруги Ольги Демьяновны, то и говорить не приходится, она называет его сыном, скучает без него и много лет удивляется: бывают же такие люди!

Конечно, я не бесстрастна. Но это то состояние, которое диктуется привязанностью, любовью, которой 5 августа 2011 года исполнится 60. И пусть ниточка этой любви продолжается до моей последней минуты.

БЕЗМЕЖЖЯ ЙОГО ІНТЕРЕСІВ

Микола Миколайович ОПАРА,

проректор із науково-педагогічної, наукової роботи
Полтавської державної аграрної академії,
кандидат сільськогосподарських наук, професор кафедри
землеробства й агрохімії, доктор філософії,
заслужений працівник сільського господарства України,
відмінник аграрної освіти України

Н

а моєму життєвому шляху зустрічалося безліч людей, різних за віком, за характером, різних за професіями, за уподобаннями... За плином часу, повсякденними життєвими турботами стають менш чіткими минулі події, зустрічі, особистості...

Але є події, які на все життя закарбувалися в пам'яті і які ми подумки переглядаємо, як чудовий фільм. Є люди, які викристалізувалися в пам'яті й нагадують про себе повсякчас, до дрібниць. Таким для мене є Віктор Миколайович Самородов.

70-і роки вже минулого століття... Я – юний викладач дисципліни "Агрохімія" на кафедрі землеробства й агрохімії Полтавського сільськогосподарського інституту.

Студенти – вони завжди студенти – молоді, веселі, безтурботні...

Серед студентів агрономічного факультету, де я вів лабораторні заняття, закріпив його (не міг не закріпити!) – він якось виділявся серед інших.

Виділявся своєю енергійністю, ерудицією, сміливістю думок, жадобою до знань. І ще тоді я подумав, як влучно відповідає прізвище Самородов його характеру, пізнанням. Завжди на лекціях, лабораторних, практичних заняттях він ставив по декілька запитань, його цікавило все, але серед розмаїття захоплень виділялось одне – рослинний світ...

Пам'ятаю в далекому 1971 році публікацію в обласній газеті "Зоря Полтавщини" – "Квіти життя твого", де розповідалося про захоплення студента агрономічного факультету Полтавського сільськогосподарського інституту Віктора Самородова рослинами, їхньою біологією, особливо його цікавило квіткове багатство нашої флори.

І, мабуть, ця перша публікація була тим стимулом, який визначив подальшу долю Віктора Самородова як агронома, знаного в Україні й далеко за її межами вченого.

А ще багато зробив у формуванні молодого Віктора Іван Миколайович Голубинський, викладач дисципліни "Ботаніка". Кандидат біологічних наук Голубинський закріпив у ньому паростки майбутнього науковця, майбутню свою зміну.

Яким далекоглядним був цей викладач!

Під керівництвом Івана Миколайовича Віктор проводить наукові дослідження по запилюванню рослин. Його наукова робота "Вплив активних речовин пилку й приймочок на проростання насіння", виконана також під керівництвом І. М. Голубинського, на республіканському конкурсі-огляді студентських наукових робіт, що проходив у Харкові, одержала диплом першого ступеня.

Віктор був неординарною особистістю, виконував цілий ряд різних громадських доручень – комсорг групи, учасник Клубу кмітливих і винахідливих, і – наука, наука, наука... Не згадати, на кількох студентських конференціях виступав він із цікавими науковими повідомленнями.

Хочеться розповісти про один випадок зі студентського життя Самородова.

У той час я був парторгом агрономічного факультету. Пам'ятаю, готувалися до XXIV з'їзду КПРС, прикріплюємо над агрономічною аудиторією лозунг "XXIV съезду КПСС – достойную встречу!", тут дзвінок на перерву, виходять студенти, серед них жвавий, веселий Самородов. Глянув на те, що ми робимо, на мене й каже: "Николай Николаевич, чепухой занимаетесь! Лучше бы Вы здесь высказывание Тимирязева о хлебе поместили!" Звісно, мені, як парторгу, довелося провести з комсоргом відповідну роз'яснювальну роботу.

Із бесіди з Віктором я зрозумів, що це був не якийсь політичний випадок молодого людини, а важливість для неї науки, яка потім визначила зміст його життя.

38 років у вузі. Для життя людини – це надто багато, це по суті все життя... Віктор Миколайович усім своїм єством злився з ботанікою, наукою.

Він – Ботанік із великої літери, немає на околицях Полтави місця, де б не побував Віктор Миколайович зі студентами, не знайомив їх із рослинним світом. Для нього, мабуть, немає рослини, якої б він не назвав, як кажуть, "по імені й по батькові"...

Самородов – вимогливий викладач, але на нього ніхто зі студентів не скаржився.

І де б я не зустрічався з колишніми студентами-випускниками агрофаку, про Віктора Миколайовича тільки добрі спогади, тільки подяка за добру науку й на підтвердження – назва тієї чи іншої рослини по латині.

Швидко плине час, далеко в минулому залишилися студентські роки. А скільки зроблено цією чудовою, принциповою, до нестями закоханою в науку людиною!

Віктор Миколайович зробив неоціненний внесок у створення унікального парку на території Полтавського сільськогосподарського інституту, а нині аграрної академії. Скільки екзотів у свій час він привіз із різних куточків колишнього Радянського Союзу, які з легкої руки Віктора Миколайовича успішно прижилися!

Самородов стояв біля витоків створення музею Полтавського сільськогосподарського інституту, що нині носить звання народного.

Активну участь Віктор Миколайович брав у відкритті на території вузу пам'ятників велетам світової науки М. І. Вавилову, В. І. Вернадському, меморіальних дощок відомим ученим випускникам Полтавського сільськогосподарського інституту.

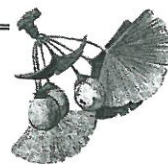
Біля пам'ятника
В. І. Вернадському.
12 листопада 2003 р.

Віктор Миколайович – беззмінний голова Полтавського ботанічного товариства.

Він брав активну участь у створенні фахового журналу "Вісник Полтавської державної аграрної академії", де працював і працює нині на посадах відповідального редактора, відповідального секретаря.

Після поїздки в Сполучені Штати Америки Віктор Миколайович із головою поринув у вивчення цінної лікарської рослини ехінацеї. Результатом багаторічної роботи з нею стало створення разом зі своїм колегою кандидатом сільськогосподарських наук, доцентом С. В. Поспеловим двох сортів "Красуня прерій" та "Зірка Миколи Вавилова".

Технологія вирощування цієї унікальної рослини, застосування її в медичній практиці, численні наукові конференції, у т. ч. й міжнародні, монографії, патенти, культивування на полях Полтавщини – вагомий здобуток науковця.

А далі – інша лікарська рослина – розторопша плямиста.

Мабуть, не випадковою є захопленість Віктора Самородова лікарськими властивостями рослин. Адже вдома у нього на чільному місці стоїть книга "Лікарські рослини і їх роль в медицині", подарована автором І. М. Носалем на згадку про знайомство в оранжереї м. Рівного.

Віктор Миколайович має тісні зв'язки з Полтавським національним педагогічним університетом, його ботанічним садом, де проводить численні дослідження, Полтавським дендрологічним парком, Полтавським краєзнавчим музеєм, він постійний гість в обласній бібліотеці ім. І. П. Котляревського, музеях Панаса Мирного, В. Г. Короленка. Щоденні конференції, диспути, виступи по радіо, телебаченню, публікації в обласних газетах "Зоря Полтавщини", "Село Полтавське", "Полтавський вісник", "Вечірня Полтава", багатьох всеукраїнських наукових та й зарубіжних виданнях.

Важко сказати, скільки наукових, науково-популярних статей опублікував Віктор Миколайович.

Я часто на засіданнях вченої ради, ректорату академії ставлю в приклад юним та й не зовсім викладачам Віктора Самородова й говорю: "Якби в академії було хоча б п'ять таких Самородових, багато б питань і проблем були б зняті".

Я просто дивуюся, як може одна людина стільки зробити, як може скрізь устигати.

А який прекрасний Віктор Миколайович екскурсовод, він знає історію кожного будинку, кожної вулиці, кожної історичної особистості.

Знаючи його широку ерудицію, дотепність, комунікабельність, друзі й знайомі часто запрошують його на святкування днів народження, різних ювілеїв тамадою, адже він уміє налаштувати будь-який колектив на потрібний лад.

Мене часто питають: "Миколо Миколайовичу, а як Ви могли навчати Самородова, адже за віком ви не дуже відрізняєтесь?"

Я інколи й сам сумніваюсь, чи не помилився я в арифметиці. Але це так, я вчив Самородова дисципліні "Агрохімія". Йому нині 60,

М. М. Опара
і В. М. Самародов
вітають відомого
фотохудожника
В. М. Черкаса,
члена Національної спілки
фотохудожників України,
з днем народження.

мені трохи більше за 70. А в ті роки ми обидва були юні: я закінчив інститут і вже працював, а він тільки вступив до вузу. Але я щасливий і гордий тим, що в становленні таких людей, як Самародов, є частка й моєї праці. Інколи, розмовляючи з Віктором Миколайовичем, я ловлю себе на думці: "А чого я цього не знаю?" – і зразу ж заспокоюю себе, згадуючи слова прекрасної пісні: "...І пойдуть внуки-правнуки далі нас".

Шістдесят...

Це той вік, коли можна осмислити прожите й підбити підсумки зробленого, а також накреслити план на майбутнє. Зроблено дуже багато, а в планах Віктора Миколайовича зробити ще більше. Адже взявся він за досить відповідальну науково-державницьку справу.

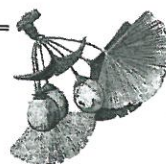
Він заснував історично-бібліографічну серію "Постаті аграрної та біологічної науки Полтавщини: факти, документи, бібліографія".

Уже видано 9 книг, які мають неоціненне значення для науковців, аспірантів, студентів, спеціалістів аграрної науки, усіх, хто небайдужий до історії розвитку вітчизняної сільськогосподарської дослідної справи, становлення особистості вченого.

Цими книгами він підняв цілі пласти напрацювань корифеїв світової й вітчизняної науки, які працювали на Полтавщині.

Нині він активно та плідно працює в унікальній бібліотеці одного з найстаріших в Україні наукового закладу – Полтавській сільськогосподарській дослідній станції, нині Полтавському інституті агропромислового виробництва ім. М. І. Вавилова.

Що ж, вельмишановний, глибокоповажний Вікторе
Миколайовичу, із 60-річним ювілеєм Вас!

Я й моя родина щиросердно бажаємо Вам міцного здоров'я,
благополуччя, довгих років продуктивної праці на науковій ниві.

А я, як колишній учитель, нинішній колега по роботі, бажаю цій
"глибі" ще довго-довго зберігати таку ж активність,
настирливість, цілеспрямованість, енергійність!

Ти завжди був безкорисливим, усе робив для блага вузу, для блага
держави. Ти прожив ці роки, як у пісні: "Та я нічого не беру в дорогу,
лиш згорточок старого полотна і вишите моє життя на ньому".

Тож бажаю, щоб твоя подальша життєва доріжка стелилася
уквітчаним українським рушником!

Нехай у подальшому на твоєму шляху зустрічаються тільки
вірні друзі!

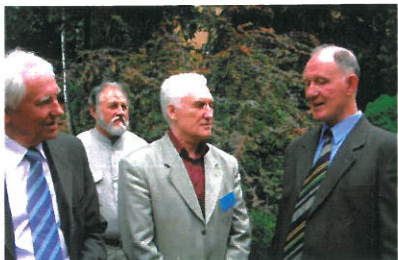
Нехай на твоєму домашньому столі завжди буде хліб і до хліба!

Ти заслужена й знана людина – заслужений винахідник України,
лауреат премії ім. Симиренка, та хіба перерахуєш усі твої
титули, звання, нагороди? Нехай такий зорепад відзнак, нагород,
звань буде радувати тебе й у майбутньому!

Не журись, що десь на скронях з'являється непрохана сивина.
Пам'ятай, що "седые волосы в награду за честно прожитую жизнь".

Доброго тобі здоров'я на многая літа!

учасники VI Всеукраїнської конференції молодих учених та спеціалістів "Історія освіти, науки і техніки в Україні". 27 травня 2011 року

ОДИН ІЗ НАС, АЛЕ ОСОБЛИВИЙ, НАВІТЬ УНІКАЛЬНИЙ!

Поэтом можешь ты не быть,
Но гражданином быть обязан.

Н. А. Некрасов

Віктор Анатолійович ВЕРГУНОВ,

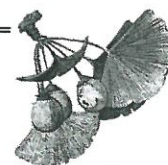
директор ДНСГБ НААН – керівник Центру історії аграрної науки, доктор с.-г. наук, професор, заслужений працівник с. г. України, заслужений діяч науки й техніки АР Крим, член-кореспондент НААН

житті непересічних особистостей завжди настає такий час, коли, як співалося у відомому за радянських часів шлягері, потрібно підбивати підсумки. Стародавні римляни вважали, що краще це робити у перші 50 – коли людина може не тільки все сприймати, а й достатньо віддавати. Пращури називали цю дату ювілеєм, а всі інші роковини – подіями в житті всіх, хто оточує особистість, – рідних, друзів, колег або взагалі всіх вдячних за можливість бути разом. Японці дотепер вважають, що ювілей у людини – перші шістдесят. На їх думку, людина остаточно формується як особистість саме у цьому віці. Держава Україна через два відповідні укази другого Президента країни визначила святкувати ювілей через певну кратність 25 років. Тому, дослідивши історіографію поняття ювілеїв, вважаю, що вони для визначної в історії української аграрної науки та освіти постаті – Віктора Миколайовича Самородова – ще попереду, а для нас, його колег, – все ж таки подія в культурно-просвітницькому розумінні.

Оскільки є потреба під час святкувань робити певні підсумки у творчості й, головне, віддати належне за здійснене, хочу наголосити, що для України постать В. М. Самородова є унікальним явищем відповідального, навіть шляхетного ставлення до національних цінностей та здобутків. Такий висновок не випадковий, бо становлення й особливо розгортання діяльності єдиного на пострадянському просторі Центру історії аграрної науки ДНСГБ НААН відбувалися в тісній співпраці з Віктором Миколайовичем, кращим знавцем насамперед мальовничої Полтавщини, що дала аграрній складовій культури країни не одну сотню відомих імен українців, які прославили її в цивілізованому

світі. Я вже не кажу про реалізовані державотворчі ініціативи на кшталт Полтавського дослідного поля.

Наше особисте знайомство на творчій ниві припало на другу половину 90-х років минулого століття, коли під моїм науковим керівництвом при аспірантурі теперішнього ННЦ "Інститут землеробства" НААН Н. П. Коваленко почала готувати першу в Україні кандидатську дисертацію з напрямку "Історія сільськогосподарських наук" на тему "Історичний досвід реформування галузі землеробства Полтавщини (на прикладі реформи 1861 року)"¹. Здобувачка неодноразово консультувалась із В. М. Самородовим, особливо з питань історії саме Полтавської сільськогосподарської дослідної станції. Не менш значуща була допомога Віктора Миколайовича й при підготовці першої в Україні кандидатської дисертації за спеціальністю "Історія сільськогосподарських наук", захищеної І. О. Чекрізовим у 2004 році при ННЦ "Інститут землеробства" НААН на тему "Історичний аспект розвитку основного обробітку ґрунту на Полтавщині"². А ще були дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук, захищені під моїм науковим керівництвом стосовно розвитку науково-освітньої агрономії Полтавщини О. В. Сайком³ та О. І. Михайлюк⁴. Оскільки я й мої аспіранти почали це досліджувати тільки з 1996 року, то здається, що Віктор Миколайович з якоюсь навіть обережністю поставився до нашого бажання вторгнутися в його вотчину досліджувати любу йому Полтавщину. Вона, як я розумію, довгий час не полишала його. Сподіваюсь, що на це в нього були об'єктивні причини.

Після мого переходу в листопаді 2000 року на постійну роботу до ДНСГБ НААН історичні розвідки на ниві агрономії набули системного й, головне, комплексного характеру, зокрема після відкриття 26 квітня 2001 року спочатку Центру історії аграрної науки, потім аспірантури та докторантури й особливо – після створення Спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських та докторських дисертацій.

¹ Коваленко Н. П. Історичний досвід реформування галузі землеробства Полтавщини (на прикладі реформи 1861 року): автореф. дис. ... канд. с.-г. наук : 06.01.01 / Н. П. Коваленко; Укр. акад. аграр. наук, Ін-т землеробства. – К., 1997. – 16 с.

² Чекрізов І. О. Історичний аспект розвитку основного обробітку ґрунту на Полтавщині: автореф. дис. ... канд. с.-г. наук: 06.04.01 / Чекрізов І. О.; Укр. акад. аграр. наук, Ін-т землеробства. – К., 2004. – 19 с.

³ Сайко О. В. Сільськогосподарська дослідна справа на Полтавщині наприкінці XIX – початку XX століття: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.07 / О. В. Сайко; Нац. акад. наук України, Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва. – К., 2000. – 20 с.

⁴ Михайлюк О. І. Формування мережі і розвиток сільськогосподарських освітніх закладів Полтавщини в XIX – на початку XX століття: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.07 / О. І. Михайлюк; Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, Центр українознавства. – К., 2001. – 17 с.

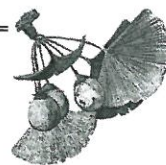
При Центрі за час його існування захищено 63 кандидатські та докторські дисертації та опубліковано співробітниками 1 413 статей, монографій, біобібліографічних покажчиків історичного спрямування в 11 серіях⁵. При підготовці окремих видань співробітники, а також аспіранти й докторанти посилаються на опубліковані наукові праці В. М. Самородова, зокрема стосовно Полтавщини.

За десять років існування такої форми наукової діяльності, здавалося б, непрофільної для бібліотечної галузі вдалося із широким залученням архівів як України, так і Росії відтворити еволюцію організаційних основ вітчизняної сільськогосподарської дослідної справи від яблуневих садів Київської Русі, через садово-паркові ансамблі вельмож XVIII століття до Полтавського дослідного поля 1884 року, а потім порайонної та обласної побудови галузевого дослідництва, починаючи з 1908 року, яке з кінця 20-х років XX століття перебуває в інституціоналізованій формі, а з 1931 року – при загальному академічному координаційному початку⁶. При цьому доведена особлива й генеруюча роль аграрних знань і умінь на теренах Полтавщини та показане становлення і розвиток вітчизняної сільськогосподарської дослідної справи як організації та галузі знань. Тут знову знадобилась реальна допомога з боку В. М. Самородова. Першою спробою такої взаємодоповнюючої наукової роботи стала підготовка до видання на прохання тогочасного президента

⁵ Вергунов В. А. Історія аграрної науки, освіти і техніки в Україні: ретросп. наук.-доп. бібліогр. покажч. автореф. дисертацій, видань та публікацій, підготовлених у Центрі історії аграр. науки ДНСГБ НААН (2001–2011 рр.) / В. А. Вергунов; НААН, Держ. наук. с.-г. б-ка; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2011. – 385 с. – (Історико-бібліографічна серія "Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії". Кн. 50).

⁶ Сільськогосподарський науковий комітет України (1918–1927 рр.): зб. док. і матеріалів. До 75-річчя створення Укр. акад. аграр. наук / УААН, ДНСГБ; уклад. В. А. Вергунов, А. С. Білоцерківська, Б. К. Супіханов, С. Д. Коваленко; за заг. ред. М. В. Зубця, Ю. Ф. Мельника; наук. ред. В. А. Вергунов. – К.: Аграр. наука, 2006. – 526 с.: портр., фото. – (Кн. 14); Науково-консультаційна рада Народного комісаріату земельних справ УСРР (1927–1930 рр.): зб. док. і матеріалів / НААН України, ДНСГБ; уклад. В. А. Вергунов, О. О. Черниш, З. П. Кіраль, А. С. Білоцерківська, Ю. О. Соколюк; під заг. ред. М. В. Зубця, Ю. Ф. Мельника; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2010. – 600 с.: портр., фото. – (Кн. 41); Всеукраїнська Академія Сільськогосподарських наук (1931–1935 рр.): зб. док. і матеріалів. До 75-річчя створення Укр. акад. аграр. наук / УААН, ДНСГБ; уклад. В. А. Вергунов, І. В. Гриник, З. П. Кіраль, Н. І. Семчук, О. П. Решетник, О. М. Пильтій; під заг. ред. Ю. Ф. Мельника; наук. ред. В. А. Вергунов. – К.: Аграр. наука, 2006. – 311 с.: портр., фото. – (Кн. 15); Українська академія сільськогосподарських наук (1956–1962 рр.): зб. док. і матеріалів. До 75-річчя створення Укр. акад. аграр. наук / УААН, ДНСГБ; уклад. В. А. Вергунов, Н. Б. Щербетюк, Б. К. Супіханов, О. Б. Бакуменко; під заг. ред. М. В. Зубця, Ю. Ф. Мельника; наук. ред. В. А. Вергунов. – К.: Аграр. наука, 2006. – 377 с.: портр., фото. – (Кн. 16); Відділ сільськогосподарських наук АН УРСР (1945–1956): зб. док. і матеріалів / УААН, ДНСГБ, НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; уклад. В. А. Вергунов, З. П. Кіраль, Н. І. Семчук, В. М. Товмаченко, Л. Л. Ткач, О. П. Зайцева, О. С. Онищенко, Л. М. Яременко, В. А. Кучмаренко; за наук. ред. М. В. Зубця. – К.: Аграр. наука, 2008. – 348 с. – (Кн. 21); Південне відділення ВАСГНІЛ: зб. док. і матеріалів / НААН України, ДНСГБ; уклад.: В. А. Вергунов, З. П. Кіраль, В. І. Кучер, В. С. Лозицький, Л. Л. Ткач, О. П. Зайцева; наук. ред. М. Д. Безуглий. – К., 2011. – 542 с.: портр., фото. – (Кн. 47).

НААН академіка М. В. Зубця, унікального збірника бібліографічних документів та нарисів до збірки "Академік Микола Іванович Вавилов і розвиток аграрної науки в Україні", що вийшла у 2005 році у видавництві "Аграрна наука" обсягом 578 сторінок⁷. За пропозицією давнього друга В. М. Самородова академіка П. В. Кондратенка його було запрошено до цієї роботи. Віктор Миколайович став не тільки її укладачем, але й одним із наукових редакторів. По-іншому не могло й бути, оскільки вважаю В. М. Самородова кращим знавцем творчої спадщини видатного вченого-аграрія минуло століття М. І. Вавилова стосовно України. Видання отримало високу оцінку не тільки у всіх тих, для кого постать М. І. Вавилова залишається цікавою щодо вивчення, а й істориків природознавства як України, так і Росії.

Однак найбільш тісною й головне – взаємодоповнюючою в знаннях стала наша співпраця в останні два роки, оскільки була пов'язана з відтворенням забутих сторінок історії Полтавської дослідної станції з персоніфікованим наповненням знань щодо біографій її керманичів. Усе збіглося зі святкуванням 125-річчя від дня заснування "Українського ротамстеду". Як наслідок спільних зусиль, ця подія не пройшла непомітною у фаховому середовищі України. Хоча можна було б і краще відсвяткувати! В унісон цій даті ми успішно продовжили історичні розвідки стосовно директорів Полтавської дослідної станції – професора В. І. Сазанова і С. Ф. Третьякова. Результатом їх стало видання окремих біобібліографічних покажчиків у нашій серії "Бібліографія вчених-аграріїв України"⁸.

Енциклопедичність знань В. М. Самородова, повторюся, теж унікальна, стала в нагоді нам і при підготовці інших серійних видань ДНСГБ НААН, присвячених академіку О. Н. Соколовському⁹, М. М. Вольфу¹⁰ та іншим, творча діяльність яких так чи інакше була пов'язана з Полтавищиною.

Сподіваюсь і в подальшому таку взаємодоповнюючу працю не тільки продовжити, а й підняти на новий, зокрема міжнародний

⁷ Академік Микола Іванович Вавилов і розвиток аграрної науки в Україні: зб. іст.-наук. нарисів, документів, бібліогр. матеріалів / УААН, ДНСГБ; Уклад.: М. В. Зубець, В. А. Вергунов, В. М. Самородов, Т. Ф. Дерлеменко; Наукові редактори: В. А. Вергунов, В. М. Самородов. – К.: Аграр. наука, 2005. – 581 с., порт. (Історико-бібліографічна серія "Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії". Кн. 9).

⁹ Академік Соколовський Олексій Никанорович: життєвий шлях та наукова діяльність (присвячено до 50-річчя з дня заснування ННЦ "ІГА ім. О. Н. Соколовського" і 60-річчя з дня заснування факультету агрохімії та ґрунтознавства ХНАУ ім. В. В. Докучаєва / В. А. Вергунов, Н. М. Новосад, В. А. Зозуля, К. Б. Новосад; УААН, ННЦ "ІГА ім. О. Н. Соколовського", Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, ДНСГБ; за ред. С. А. Балюка. – Х.: К.П. "Друкарня № 13", 2006. – 164 с.: іл.

¹⁰ Вольф Мойсей Михайлович (1882–1933): біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1910–1930 рр. / уклад.: В. А. Вергунов, Т. Р. Грищенко; НААН, ДНСГБ; наук. ред. В. А. Вергунов. – Київ, 2011. – 150 с. – (Кн. 43).

рівень. Мова йде про публікацію книг, брошур та біобібліографічних покажчиків насамперед в Російській Федерації, з якою Україна має величезне спільне історичне минуле на ниві галузевого дослідництва.

З нетерпінням очікую для початку кандидатську дисертацію Віктора Миколайовича, присвячену академіку М. І. Вавилову, його ролі в розвитку аграрної науки в Україні. Вірю, що вона за своїм рівнем стане еталонною для істориків сільськогосподарської справи в Україні. А по-іншому в нього й не буває. Бо, незважаючи на ювілеї й, здавалося б, багато чого уже зробленого в ім'я неньки-України, Віктор Миколайович не "спочиває на лаврах", а повсякденно продовжує і словом, і ділом її прославляти. Особливо це стосується Полтавщини. У 2005 році ним була створена серія "Постаті аграрної та біологічної науки Полтавщини: факти, документи, бібліографія". Я мав честь бути науковим редактором першої книги "Академік М. І. Вавилов і Полтавщина: факти, документи, бібліографія", що вийшла в цій серії¹¹. Усі видання, що виходять в ній, присвячені біографіям вчених-аграріїв регіону¹². Заснована Віктором Миколайовичем серія розглядається як еталонне логічне доповнення створеної мною через рішення Президії УААН від 26 квітня 2001 року історико-бібліографічної серії "Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії", у якій за десять років її існування вийшло 50 книг. Окремі з них готувались і вийшли за безпосередньої участі Віктора Миколайовича.

Сам особисто й колектив співробітників Центру історії аграрної науки ДНСГБ НААН завжди сприймаємо В. М. Самородова як справжнього патріота своєї Батьківщини, людину високопорядну, благородну, справжнього надійного товариша, я вже не кажу – безцінного колегу та радника.

Зовні Віктор Миколайович, якщо його не знаєш, здається одним із нас, але після спілкування й, зокрема, творчої співпраці розумієш, що він особливий і навіть унікальний! Вважаю, що в Україні рівних йому знавців історії агробіології не існує.

У цьому ми всі пересвідчилися, наприклад, під час роботи VI Всеукраїнської конференції молодих учених та спеціалістів "Історія освіти, науки і техніки в Україні", яку проводила наша бібліотека 27 травня 2011 року в рамках святкування 80-річчя створення Національної академії аграрних наук України. Серед основних

¹¹ Академік М.І. Вавилов і Полтавщина: факти, документи, бібліографія / Уклад.: В. М. Самородов, О. В. Халімов; наук. ред. В. В. Вергунов. – Полтава: Верстка, 2005. – 1880 с. – (Іст.-бібліогр. сер. "Постаті аграр. науки та біол. науки Полтавщини: факти, документи, бібліографія"; кн. 1).

¹² Вергунов В. А. Полтавське дослідне поле: становлення і розвиток сільськогосподарської дослідної справи в Україні (до 125-річчя державного дослідництва в агрономії та тваринництві) / В. А. Вергунов; УААН, ДНСГБ. – К., 2009. – 220 с. – (Сер. "Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії"; кн. 28).

доповідачів був Віктор Миколайович. Як і завжди, його доповідь була блискучою не тільки за глибиною змісту та рівнем представленої матеріалу, а й, головне, почуттям патріотизму до України, Полтавщини та їх кращих синів. За це оргкомітет конференції відзначив В. М. Самородова спеціальною відзнакою. Хоча вірю, що головні нагороди, на які заслуговує В. М. Самородов за свою дослідницько-просвітню працю, як не дивно, ще придуть до нього. Вірю, що ще буде не тільки шана з боку колег, однодумців і друзів, а й відзнака клейнодами наукової слави, притаманними науково-освітньому середовищу. Упевнений, що серед них буде шановане в цивілізованому світі звання професора. А потім – час покаже, враховуючи прекрасний, навіть спортивний стан у сприйнятті дійсності з боку ювіляра. Можу стверджувати, що на сьогодні жоден із регіонів України в сучасному обласному територіальному поділі не має такої цілісної політично незаангажованої картини стосовно історії розвитку аграрної науки, а також окремих подій та фактів з персоніфікованим наповненням, як це зроблено насамперед викладачами Полтавської державної аграрної академії. Серед них хотів би виділити саме В. М. Самородова, а також професорів В. М. Нагаєвича та М. М. Опару.

Колись розробив філософську залежність: хто може стати кандидатом, доктором і особливо членом-кореспондентом та академіком? Першими – ті, хто досягнув філософію певного напрямку знань, другими – знавці їх методології, членами-кореспондентами – які, окрім перших двох умінь, знають її історію або можуть пропонувати узагальнюючі перспективи, а академіками, крім того, – неперевершені політики в науці. Якщо так, то Віктор Миколайович от-от займе своє місце на "олімпі" сільськогосподарської науки й освіти в Україні. Я в цьому переконаний і буду йому сприяти в міру власних можливостей. Бо він по-справжньому унікальний українець – поетичний духом з особистою громадянською позицією з національного виміру, що не може не заслуговувати на повагу у нас всіх за зроблене за свої перші шістдесят!

Вручення В. М. Самородову цінного подарунка на VI Всеукраїнській конференції молодих учених та спеціалістів "Історія освіти, науки і техніки в Україні" 27 травня 2011 року (м. Київ).

одову
вунка
ській
чених
істів
чауки
гаїні"
року
Київ).

В "АГРОЕКОЛОГІЇ" ЙОГО ЛЮБЛЯТЬ УСІ: КЕРІВНИКИ, РОБІТНИКИ, ЗЕМЛЯ...

Семен Свиридонович АНТОНЕЦЬ,
засновник ПП "Агроекологія",
Герой Соціалістичної Праці, Герой України

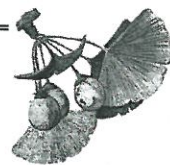
М

ені здається, що Віктора Миколайовича я знав завжди. Про нього можна багато говорити хороших слів. Але я хочу сказати про нього насамперед як про колегу, бо наші стосунки з ним розвиваються в праці.

Це людина з великим обсягом знань. Це дійсно науковець. Від нього черпаєш знання не тільки про природу, а й про поетів, артистів, науковців, видатних людей світу, причому не тільки наших земляків і сучасників, а й тих, що жили за кордоном або в минулі сторіччя. Коли доводиться з ним їздити, щоб ознайомитися з новими технологіями, побувати у відомих парках, культурних центрах, сумно не буває. Адже з Віктором Миколайовичем можна на будь-яку тему поговорити.

Є в нього напрямок роботи, який, я вважаю, найголовніший. Віктор Миколайович випереджає зараз багатьох науковців, бо підтримує й розвиває ідею необхідності сталого розвитку суспільства. А сталий розвиток пов'язаний із природою, з Богом. Отут ми з ним маємо спільні інтереси, наприклад, щодо природного відтворення родючості ґрунту. Господарювати на землі потрібно, використовуючи фактор збереження природного відтворення родючості ґрунту. Якщо ж не вистачає якоїсь речовини, необхідно її додати, скільки потрібно, але не в надмірній кількості, як це часто робиться зараз. Земля може давати максимальні врожаї й без цього, як доводить багаторічний досвід нашого господарства. Якщо ж узяти інтенсивну технологію, де використовується велика кількість хімікатів, то вона не потребує ні великого інтелекту, ні досконалих знань природи, які дають зараз навчальні заклади. За кордоном деякі фермери вже кажуть,

що агрономів і вчити не потрібно. Адже якщо взяти техніку, гербіциди, добрива, тобто всю готову технологію, інструкцію до неї, усе зробити за інструкцією, то врожай обов'язково буде. І так насправді роблять. Але що буде згодом із землею, зі здоров'ям тих людей, які споживають вирощену таким чином продукцію?

Віктор Самородов, знаючи всі ці технології, їх не підтримує. Він – творець нового, знає, як треба робити, щоб зберегти землю й вирощувати продукцію, корисну для людей. Тому хочеться з Віктором Миколайовичем працювати, удосконалювати нашу систему природного відтворення родючості ґрунту, його збереження. Хочеться, щоб з'явилися екопоселення, агрозаповідники.

Коли потрібно, ми з Віктором Миколайовичем їздимо в поля, дивимось на рослини, обмірковуємо, що треба для вдосконалення технології їх вирощування. Він нам рекомендує науковців, які роблять аналізи ґрунту. Також працює над поширенням нашого досвіду. Наприклад, вивчив, як ми вирощуємо й застосовуємо сидерати, а потім разом із Сергієм Вікторовичем Поспєловим написав про це статтю.

Віктор Самородов – людина проста, скромна, себе не афішує, а тихо робить свою справу. Я сподіваюсь, що він і надалі працюватиме над удосконаленням нашої технології. Адже є ще багато питань, на які потрібно дати відповіді з наукових позицій. Він ще молодий, йому ще працювати й працювати. На пенсії відпочити ми йому не дамо. Яка ще пенсія? Він на пенсіонера навіть і не схожий.

Також ми з ним одними з перших почали говорити про те, чому люди стають усе біднішими, чому руйнуються села. Суть у тому, що, коли наше суспільство перейшло на ринкову економіку, гроші пішли попереду людей. Землю труять, намагаючись отримати від неї все більше й більше. Але якщо не намагатися отримати надмірний прибуток, вистачить і нормального врожаю, скажімо, 70 центнерів з гектара, а не 110. Але ж при цьому й земля залишиться хорошою, і їжа буде чистою. Але оскільки гроші пішли попереду людей, села знищуються. Сільське господарство вже стає не сільським. Сільське господарство так і називається – сільським, а не аграрним чи земляним, тому що воно – від села, від селянина. Але якщо інтенсивно застосовувати хімікати, робітників зовсім мало потрібно. Вирощування рослин відбувається вже не за сільськогосподарськими, а за промисловими технологіями, і села тоді стають непотрібними. А втрата сіл – це велика помилка планетарного масштабу.

Ми з Віктором Миколайовичем також постійні співрозмовники на тему харчування людей. Хтось із світових лідерів сказав, що в нації на першому місці повинне бути харчування. От би й у нас

так! А то на такій землі, як в Україні, що не візьми – усе з домішками. Якось Віктор Миколайович сказав, що молоко – це продукт життя. Так навіщо в це молоко щось домішувати? Нехай же цей чистий продукт і буде продуктом життя. Коли б держава поставила вимогу, щоб усі молочні продукти були натуральними, і суворо це перевіряла, відразу й корів би стало більше. А поки будуть домішки, не зростатиме й поголів'я, бо додавати щось у молоко легше, ніж корову утримувати.

Ми з дочкою, Антоніною Семенівною, хочемо видати книжку про те, як впливає їжа на людей, на розвиток суспільства. Звернулися до науковців, лікарів, політиків з проханням написати для книжки своє бачення цієї проблеми. І з усіх, до кого ми зверталися, лише Віктор Самородов і ще одна вчена, яка займається питаннями харчування дітей, погодилися написати статті. А всі інші або не розуміють важливості цієї проблеми, або бояться. А Віктор Миколайович не боїться – він говорить і пише правду. Адже це – питання здорового глузду: коли інтелігенція, люди з розвинутим інтелектом, не піднімуть цього питання, хто ще його підніме? Адже більшість людей їсть те, що бачить, і не думає про безпеку й користь їжі, яку споживає.

А ще в душі Віктора Миколайовича багато романтики. Романтика – це прагнення людини до добра. І він у душі саме такий – добрий, любить людей. Його поважає вся наша сім'я. Моя дружина, Марія Пантелеймонівна, любить із ним зустрічатися. Вона багато читає, але завжди рада поповнити від нього свої знання.

Віктор Миколайович випустив про мене книжку. Це скільки ж треба було зібрати матеріалу! І де тільки він його знаходив? Там є й статті з газет, де я виступав або про мене щось писали, навіть протоколи зборів. Це титанічна праця. Я дуже вдячний Віктору Миколайовичу за неї.

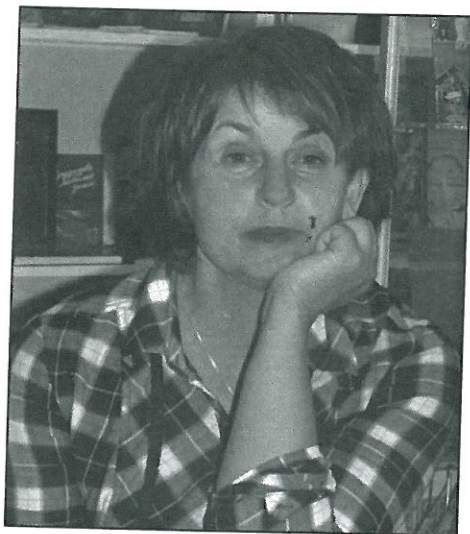
У Віктора Миколайовича великий організаторський талант. Наприклад, він допомагав організовувати Короленківські свята, презентації книжок.

Але ми спілкуємося не тільки в справах. Із цією людиною завжди цікаво. Ми разом відвідуємо концерти, наприклад, симфонічної музики, інші культурні заходи. Віктор Миколайович і студентів виховує так, щоб у них були й знання, і культура, і сам у цьому є прикладом.

Віктор Миколайович Самородов стоїть за розвиток здорової та культурної нації. Аби більше було таких людей, тоді в нас було б заможне, здорове, розвинуте суспільство. Це людина, яких не вистачає нашій державі.

Антоніна Семенівна АНТОНЕЦЬ,
заступник генерального директора
ПП "Агроекологія" з тваринництва

Віктор Миколайович дуже багато привіз нам цікавих ідей, завдяки йому ми познайомилися з дуже багатьма чудовими людьми. Він завжди підставляє своє плече, коли відчуває, що потрібна його підтримка.

Він – справжній генератор ідей. Шкода, що в нього немає секретаря, який би за ним ходив і ці ідеї записував. Бо він дарує їх наліво й направо, причому абсолютно безкорисливо. Він ніколи не женеться за матеріальною вигодою. Якщо

треба зробити якусь справу, фінансове питання навіть не обговорюється. Таких людей зараз дуже мало.

Багато його добрих справ залишаються невідомими, адже він не намагається прославитися. Наприклад, біля контори нашого господарства є дуже гарно оформлений куточок – квіти, дерева. Я довго не знала, хто той квітник зробив. Виявилося, що це Віктор Миколайович потурбувався. Він привіз дизайнерку, яка посадила рослини. Сам він про це й не згадує, але краса залишилася для людей.

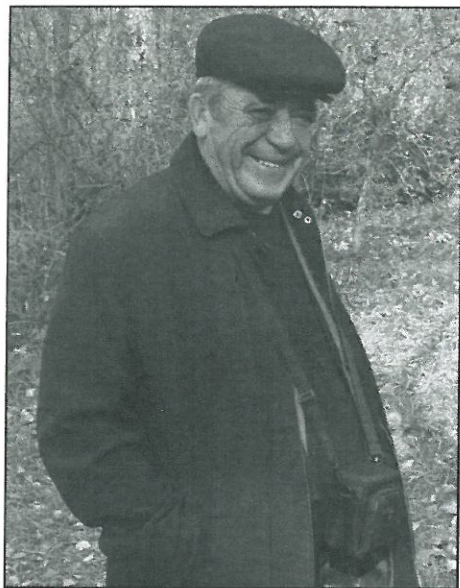
Також він нам подарував унікальні куточки України, у які ми самі не поїхали б. Так, разом з Оленою Миколаївною Байрак вони організували поїздку в Національний ботанічний сад імені академіка М. М. Гришка. Екскурсія була дуже пізнавальна. Багато побачили там сидеральних культур, ефіроносів, що корисно й з практичного боку. Їздили в заповідник "Кам'яні Могили", у Тростянецький парк, в Олександрію. І всі ці екскурсії супроводжувалися чудовими лекціями про рослини. До речі, екскурсоводам, які працюють у цих парках і садах, з ним, звичайно, нелегко. Адже Віктор Миколайович знає про рослинний світ більше, ніж вони, і цього не приховати.

А ще він – душа компанії. Зараз узагалі мало цікавого спілкування, а він задовольняє потребу в цьому. Адже ми знаємо Віктора Миколайовича не тільки як фахівця, але й з приємної, святкової сторони. І дуже сподіваємося, що це свято спілкування триватиме й надалі.

Василь Петрович ЛУБЕНЕЦЬ,
генеральний директор ПП "Агроєкологія"

У 1982 році Семен Свиридонович Антонець призначив мене заступником голови колгоспу з кормовиробництва. Тому необхідно було вчитися. Семен Свиридонович напoлiг, щоб я вступив до вищого навчального закладу, від господарства мені дали направлення до Полтавського сільськогосподарського інституту. Воступив я на зооінженерний факультет, навчався заочно. Одним із перших моїх викладачів був Віктор Миколайович Самородов.

Коли я з ним познайомився, відразу зрозумів, що це людина без пихатості, без самовихваляння. Він у нас читав лекції з ботаніки. Про свій предмет міг розповідати годинами, а може, й цілодобово. Знає назви всіх рослин, багатьох учених, їхні біографії, наукові здобутки.

Кожен студент повинен був здати Віктору Миколайовичу гербарій. Треба було знати російську й латинську назву кожної рослини, розповісти, де вона росте, як її використовують у господарстві. Я теж здавав гербарій. Це було страшне діло! Довго я ходив до Віктора Миколайовича з тим гербарієм. Адже він дуже вимогливий викладач. Те, що треба рослин на гербарій назбирати, – це ще нічого, можна було їх десь дістати. Але ж латиною назви треба було знати! Кажу Віктору Миколайовичу: "Давайте по одному аркушу буду здавати". Не знаю, за скільки разів здав, адже їх там було 45. Щоправда, зараз пам'ятаю тільки дві латинські назви рослин.

А якось "двійку" в нього заробив. Він завжди на лекціях перевіряв присутність студентів за списком. У нас сесія була взимку, а мій товариш Володя Литвиненко якраз отримав безкоштовну путівку в Болгарію на 10 днів. Він поїхав, а мене попросив його якось "прикрити" перед викладачами. І ось – лекція Самородова. Він за списком викликає: "Литвиненко!" – "Є!" – "Лубенець!" – "Я!" Віктор Миколайович зрозумів, що тут щось не так. Перевірів знову. А коли виявилось, що я відповідав і за себе, і за Володю, обом по два бали поставив. Отак я заробив неприємність на свою голову.

Зараз ми з ним товаришуємо, багато спілкуємося по роботі. Органічне землеробство, яким займається наше господарство, – дуже актуальна на сьогодні й невивчена тема. Вона чудово підійшла Віктору Миколайовичу. Ми багато з ним їздили, вивчаючи досвід, були на дослідних станціях, на екскурсіях. Спілкуємося на різних нарадах, зустрічах з іноземцями, науковцями. До нас у господарство багато людей за досвідом приїжджає. Віктор Миколайович під час таких зустрічей – гід, який найкраще розповість усе про рослинництво.

У нього є чому повчитися. Знаєте, є таке глибоке буріння. Так у Віктора Миколайовича десь тисячі три кілометрів глибини знань, це точно. У нього дуже багато праць. Думаю, в Україні іншим з ним дуже важко змагатися.

У Віктора Миколайовича феноменальна пам'ять. Він може розповідати історії 30–40-річної давнини, пам'ятає прізвища практично всіх студентів, а особливо тих, які були лідерами в навчанні, активістами.

Це людина, дружбу, спілкування з якою цінуєш і сподіваєшся на її продовження.

Наталія Михайлівна ЗЛИВКО,
завідувач їдальні ПП "Агроекологія"

Мені доводиться зустрічати, годувати й проводити всіх гостей ПП "Агроекологія". Віктор Миколайович Самородов – прекрасний гість. Ми його любимо, цінуємо, поважаємо, слухаємо. Це дуже розумна людина, яка багато знає. Він навіть всі дати пам'ятає, знає, коли й що відбувалося. З ним цікаво спілкуватися.

Віктор Миколайович завжди приїжджає з квітами та подарунками, хоча він сам – як подарунок. Він нам передає трави, з яких ми заварюємо чаї, розповідає, які рослини треба пити, як правильно їх заварювати.

Він дуже любив свою маму, тож і батьків інших шанує й поважає. Так, мій батько дуже любить читати, тому Віктор Миколайович пачками передає йому газети.

Це людина, яка любить природу, милується краєвидами, заходом Сонця, коли приїжджає до нас на Шишаччину. Свій погляд на життя він вміє так подати, що це захоплює інших. Іноді навіть майже із нічого, із історії про якусь маленьку рослинку може зробити щось велике, цікаве для всіх.

Він на рівних може спілкуватися з будь-якою людиною. Коли з'являється в товаристві, кожному скаже добре слово. Може й пожартувати, й серйозним бути.

А ще він буває винахідливим у нестандартних ситуаціях. Якось розповів випадок, який із ним трапився в Америці. Тоді Віктору Миколайовичу допоміг портфель, з яким він ніколи не розлучається. Подорожуючи по США, Віктор Миколайович і його колеги якось зайшли на територію однієї садиби, де квітнула магнолія. Віктор Миколайович узяв квітку й, не зриваючи з гілки, притулив до голови, щоб сфотографуватися. Квітка була велика, тому на голові була наче шапка. Але прийшов охоронець і сказав, що це приватна власність, тому зараз викличе поліцію. Тоді наші екскурсанти сказали, що Віктор Миколайович із Росії, і він хоче купити цю садибу. Охоронцю показали портфель і запевнили, що в ньому лежать гроші на покупку. Це переконало американця, тож розійшлися з миром, майже друзями.

Віктор Миколайович вражає й своєю акуратністю. Якось довелося побувати в нього дома. Так сталося, що ці відвідини не були заплановані, тож він спеціально до них не готувався. Виявилось, що чистота в його оселі ідеальна, усе розвішане й розставлене по місцях, на вікнах – дуже великі, доглянуті кімнатні квіти. Віктор Миколайович показав себе як дуже гостинний господар, заварив нам чай, пригостив.

Скільки доводиться бачити, як він спілкується з людьми, розумієш, що ніхто на нього не тримає зла. Він із задоволенням всім допомагає, а люди – йому.

Цікаво, що в нього немає мобільного телефону, з принципу.

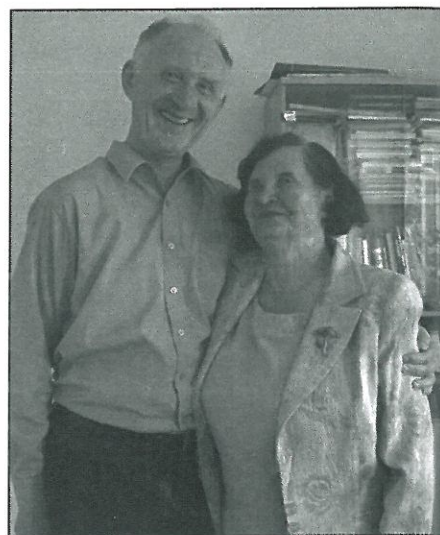
Віктор Миколайович – людина, з якою треба зустрічатися частіше, спілкуватися, слухати. Завдяки цьому багато чого можна почути й навчитися.

З ЛЮБОВ'Ю, ВДЯЧНІСТЮ І НА МНОГІЇ ЛІТА!!!

Тетяна Михайлівна ЧЕРЕВЧЕНКО,

почесний директор Національного ботанічного саду
ім. М. М. Гришка НАН України
доктор біологічних наук, професор,
член-кореспондент НАН України

Щ

у що таке 60 років для такої чудової людини, як Віктор Миколайович Самородов? Це, як молоде вино – смачне, пахуче, але без присмаку гіркоти. Ось у такий період свого життя він входить.

Я надзвичайно вдячна долі, що маю щастя періодично спілкуватися з такою світлою, щирою, обдарованою від Бога людиною. Під час зустрічі Віктор Миколайович притягує до себе, як магніт металеві речі. Його усмішка, доброзичливість, людяність зігрівають душу. Коли дивишся на нього, слухаєш його мелодійну полтавську вимову – усі негаразди сьогодення миттєво зникають, навкруги все стає таким світлим, радісним, що хочеться жити, творити в ім'я Людини.

А як він високо цінує працю вчених-біологів минулого, особливо причетних до Полтавської землі! Він зібрав дані архівів таких всесвітньо відомих вчених, як М. І. Вавилов, М. М. Гришко та інших. Таким чином він відкрив нинішньому й майбутньому поколінню нові сторінки їхньої наукової діяльності, нові риси характеру. Він прагне, як ніхто, залишити справедливую оцінку діяльності цих гігантів біологічної науки, які в досить важкі для України часи віддали своє життя науці, зробили неоціненний внесок не тільки в теорію, що й сьогодні затребувана, але й у практику сільського господарства не лише України, а й усього світу.

А з якою любов'ю, теплою він говорить про цих учених – це потрібно чути й бачити його очі!

Не менше цікавиться він діяльністю нинішніх учених-біологів. Ми вдячні шановному Віктору Миколайовичу за щирі прихильність до Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України. Він завжди, за найменшої нагоди в спілкуванні з молоддю розповідає про диво-сад над Дніпром – рукотворне диво Миколи Миколайовича

Полтавська делегація
вітає колектив
ботанічного саду
зі 100-річчям
із дня народження
М. М. Гришка.

Вручення премії
ім. М. М. Гришка.

Гришка, який народився та виріс на Полтавській землі й за своє коротке життя зробив неймовірно багато для науки й наостанок створив сад над Дніпром, який відвідують мільйони людей, милуючись розмаїттям рослинного світу та неповторними ландшафтами. В. М. Самородов увесь час цікавиться роботами вчених, які сьогодні працюють у ботанічному саду, пропагує

їхні здобутки, показує, як розвиваються, втілюються в життя ідеї його засновника. Сьогодні Віктор Миколайович є лауреатом премії ім. М. М. Гришка.

Коли відбуваються сесії Ради ботанічних садів і дендропарків України, на які збираються провідні вчені-інтродуктори та селекціонери, Віктор Миколайович завжди бере активну участь в обговоренні доповідей, проблем сьогодення. Його цікавить усе, що відбувається у світі науки, особливо коли йдеться про збереження рослинного різноманіття. Адже його ерудиція, допитливість дають можливість глибоко вникати в ту чи ту тему, він завжди коректно висловлює своє бачення розв'язання певного питання, свою думку.

А в перервах між засіданнями чи під час "ботанічного чаю" там, де чути сміх, жарти – у центрі завжди Віктор Миколайович. Він настільки комунікабельний, що створює навколо себе надзвичайно теплу, радісну атмосферу. Де він на перервах засідань – там завжди сміх. Де він при обговоренні доповідей – там кожен замислюється над його зауваженнями та пропозиціями. Адже для нього кожна галузь біологічної науки цікава, він цим живе.

Навчальну й виховну роботу Віктор Миколайович успішно поєднує з науковою, природоохоронною та громадською. У власній

науковій діяльності він має свою перлинку – ехінацею, завжди наголошуючи, що вона є однією з найпопулярніших лікарських рослин та ще й прекрасним медоносом. Розпочинав Віктор Миколайович наукову роботу з ехінацеєю пурпуровою, а потім створив прекрасну колекцію рослин різних видів роду ехінацея й, продовжуючи плідну наукову працю, розробив рекомендації по культурі ехінацеї. Усі його зусилля спрямовані на отримання якісної сировини для фармацевтичної промисловості України.

В. М. Самородову притаманна невгамовність до всього: до науки, історії, мистецтва. Він беззмінний голова Ботанічного товариства Полтави. Його наполегливість та копітка праця дали можливість створити меморіальний дендропарк ім. М. І. Вавилова. Багато зусиль докладає він для розвитку музейної справи в м. Полтаві.

Він фанатично й безмежно закоханий у свою основну роботу педагога. Його відданість навчальній, виховній роботі з молоддю залишає в серцях студентів невгасиму любов до основи життя нашого – рослин. Невпинно Віктор Миколайович підкреслює важливість збереження рослинного різноманіття на Землі, адже на сьогодні це завдання молодого покоління, яке має бути відданими громадянами України. Я впевнена, що його лекції назавжди запам'ятаються й залишаться в пам'яті тих, хто їх слухав. Адже непересічна яскрава особистість Віктора Миколайовича прищеплює їм любов до Землі, країни, до Полтавщини з її неперевершеними у світі чорноземами, які дають смачний, духмяний хліб, короваї, і разом з тим вона вирощує найталановитіших у світі людей – розумних, щирих, працьовитих, красивих як зовні, так і духовно.

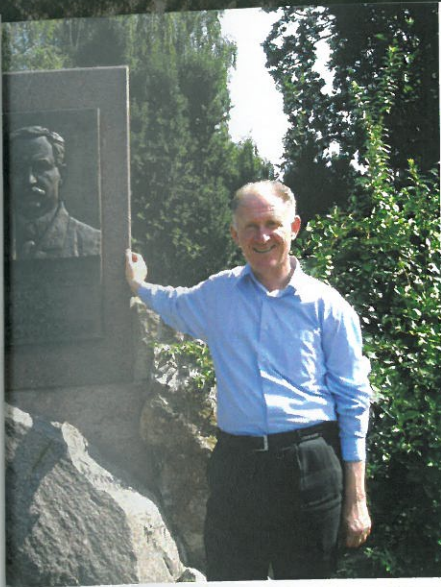
Завдячуємо батькам Віктора Миколайовича Самородова, Полтавщині за те, що він підтримує традиції свого краю своїм життям, своєю працею, ставленням до справи, до людей. Його безмежна синівська любов до України свідчить про це: якби в нас було побільше таких синів землі нашої, то Україна процвітала б, як жодна країна у світі, і ми б не купували гречки в Китаї, картоплі – у Польщі та Білорусі тощо, а продавали б своє – якісне.

Дай Боже Вам, дорогий колего й щирий друже Вікторе Миколайовичу, доброго здоров'я на многії літа, кипучої енергії, яка у Вас завжди є, натхнення та звершення всіх Ваших задумів.

Від імені Бюро Ради ботанічних садів і дендропарків України та від себе особисто щиро вітаю Вас із такою важливою датою, бажаю й у подальшому спілкування з колегами з Ради ботанічних садів і дендропарків в ім'я розвитку науки й становлення на міцний ґрунт нашої рідної Батьківщини.

Слава Вам, Вікторе Миколайовичу, й Україні!

Вишукані квіти взимку задивують,
Ніжні орхідеї серце замилюють.
Барвами азалій лютий розмалює,
З квітами жамелій зустріч подарує...

Бузковий сад – то свято навесні,
Бузкові чари линуть, як пісні.
Бузковий подих ллється навкруги,
Бузкові мрії сповнюють роки.

ГОРЖУСЬ ДРУЖБОЙ С ИЗВЕСТНЫМ БОТАНИКОМ И ЧУДЕСНЫМ ЧЕЛОВЕКОМ

Светлана Валентиновна КЛИМЕНКО,

доктор биологических наук, профессор,
главный научный сотрудник Национального
ботанического сада им. Н. Н. Гришко
НАН Украины

П

исать о Викторе Николаевиче – ой, как непросто! Непросто, потому, что не хватит и целой книги (а написать ее надо!), чтобы осветить его благородные дела, идеи, замыслы. А их (дел, идей, задумок) у него несчетное количество!

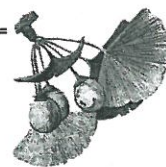
Познакомились мы с Виктором Николаевичем давно, "на заре туманной юности", наверное, лет 35 назад. Но хочу сказать, что для него юность не была туманной: целеустремленный, энергичный, общительный, он увлекся ботаническими исследованиями, которые расширились потом до, как теперь, говорят "глобальных" знаний и других отраслей биологической науки. Кажется, трудно найти что-то (впрочем, зачем искать? Он все равно все знает), о чем бы он не знал.

Энциклопедия! Так я его всегда называла: есть ли вопрос, – причем не только на биологическую или ботаническую тему, – на который бы он не ответил обстоятельно и со знанием дела? Он знает все: и ботанику, которой посвятил свою жизнь, и литературу, и искусство, и политику, и сельское хозяйство.

О сельском хозяйстве надо сказать особо. Ученый-ботаник, знающий все о растениях от "А" до "Я", в то же время педагог-учитель от Бога, требовательный и взыскательный, внимательный и справедливый. Скольким агрономам Полтавской с.-х. академии он дал путевку в жизнь, определил дальнейшую судьбу многих выпускников!

О сотрудничестве со специалистами с. х. – особый разговор. Его знают агрономы, фермеры и любители. Он сотрудничал с председателями колхозов и директорами совхозов, а теперь – с фермерскими хозяйствами.

Он буквально заряжал своими видениями перспектив внедрения, возделывания, разведения многих малоизвестных растений. Кто знает столько, сколько знает об эхинацее, растении-панацее, больше, чем Виктор Николаевич? Еще только появились первые сведения об этом удивительном растении, он уже знал, что надо закладывать промышленные плантации, ибо у этого растения – большое будущее.

Не в Полтаве ли началось победное шествие эхинацеи на поля? Изучали биологию, экологию, технологию возделывания, проводили фармакологические исследования. И добились невиданных успехов, начиная от интродукции (а родина эхинацеи – Северная Америка), изучения биологии, разработки технологии культивирования и, наконец, заканчивая фармакологическими исследованиями. Это – только один из примеров внедрения новых растений! За что бы ни брался Виктор Николаевич, все было продумано, взвешено, планы разрабатывались детально и убедительно. Такое впечатление, что он всю жизнь работал агрономом, организовывая людей и работу.

Отдельно хочется сказать о его таланте организатора, касалось ли это научных или любых других мероприятий. Сессии Совета ботанических садов Украины, Ботанические съезды, конференции, семинары, встречи – всегда были организованы на высоком научном уровне. Он – председатель Полтавского отделения Ботанического общества Украины.

Отдельно хочется сказать о его удивительном даре – сохранить память о великих людях, чьи жизнь и деятельность были связаны с Полтавой. Но чтобы увековечить, надо знать, четко и безошибочно называть даты и героев событий.

Когда слушаешь Виктора Николаевича о жизни и деятельности Н. И. Вавилова, В. И. Вернадского, В. Г. Короленко, Н. Н. Гришко, кажется, что это – его современники. Сколько неизвестных находок он сделал! Искал, читал, расспрашивал. Только благодаря ему открыты памятники В. И. Вернадскому и Вавилу, мемориальные доски Н. Н. Гришко и В. Г. Короленко. Открыт музей Н. Н. Гришко – академика АН УССР, который жил и работал в Полтаве.

Виктор Николаевич по крупинкам собирал материал, неизвестные факты из жизни ученых, поэтов, писателей, литературных и политических деятелей.

Музей В. Г. Короленко – выдающегося русского писателя, который последние двадцать лет своей жизни прожил в Полтаве, занимает отдельную страницу в деятельности Виктора Николаевича, который стал его штатным сотрудником. Памятные дни и вечера, посвященные В. Г. Короленко, превратились в традиционные литературные чтения, в

Сесія ботанічних садів
і дендропарків України.
Полтава, 2001 р.

которых участвуют и маститные ученые, и молодежь. На территории музея растут старые кизилы, посаженные самим В. Г. Короленко около 70 лет назад. Растения пышно цветут и ежегодно плодоносят, как дань памяти о писателе, который любил природу...

Сотрудники музея готовят чудесное варенье из кизила, оно выставляется на стол к чаю во время литературных чтений и памятных дней-воспоминаний о В. Г. Короленко, который сказал: "Человек создан для счастья, как птица для полета".

Высаживать растения – это еще одно из увлечений Виктора Николаевича, вернее, не столько увлечение, сколько желание делать добро людям, дарить растения и украшать жизнь.

Дендрарий Полтавской аграрной академии – это детище Виктора Николаевича, ботанический сад в миниатюре: чего тут только нет! Ели и сосны, гинкго и тюльпанное дерево, сирень и пионы, дейции и будлеи, редкие и исчезающие виды – все, что надо ботанику и дендрологу, лесоводу и просто любому, кто этим интересуется. Наверное, поэтому В. Н. Самородов всегда такой элегантный, стройный и импозантный преподаватель, потому что "кто дышит садом, тот дышит молодостью, радостью жизни, поэзией, долголетием" – слова выдающегося ученого-садовода Л. П. Симиренко как нельзя более характеризуют В. Н. Самородова, который любит жизнь, любит растения. Именно за заслуги в области растениеводства и селекции ему присуждена премия им. Л. П. Симиренко.

Виктор Николаевич любит людей, любит свой город, свою Alma-mater. Шли как-то по улицам Полтавы, я знакоюсь с городом, а

на каждом шагу с ним здороваются, приветствуют. Задаюсь вопросом, когда он все успевает? Преподает, пишет, экспериментирует, принимает экзамены, постоянно общается с преподавателями и студентами своего и других вузов Украины.

А еще – библиотеки, книгохранилища, книжные магазины, букинистические – само собой. И никогда не забудет сделать ксерокопию статьи по вопросам, которыми занимаются его коллеги (а то, кто чем занимается и интересуется, он знает детально) в Киеве и Днепрпетровске, в Ялте и Львове, в Ужгороде и Симферополе.

Хочется пожелать ему от всего сердца здоровья, неиссякаемой энергии, долгих-долгих лет творческого вдохновения, удачи! С праздником, дорогой юбиляр!

*Пусть лицо озаряет улыбка,
Даже если седины как снег
(Слава Богу, у Вас ее нет!).
Возраст – это только ошибка,
Если молод душой человек.*

*Пусть любовь нерушима, как крепость,
Пусть не старится сердце вовек.
Возраст – это только нелепость,
Если молод душой человек.*

Как здорово, что есть такие удивительные люди, как Виктор Николаевич, многолетней дружбой с которым я горжусь и дорожу.

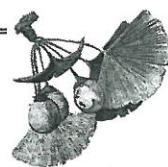
РОКИ СПІЛЬНОЇ ПРАЦІ В УКРАЇНСЬКОМУ БОТАНІЧНОМУ ТОВАРИСТВІ

Ірина Олександрівна ДУДКА,
доктор біологічних наук, професор,
завідувач відділу мікології
Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного
НАН України

Зважають люди, яких, здається, знаєш усе свідоме життя. Таким для мене є Віктор Миколайович Самородов, з яким мене звела славна громада ботаніків України – Українське ботанічне товариство (УБТ). Дивлюсь на групову фотографію делегатів VI з'їзду товариства, який відбувся 1–3 червня 1977 р. в м. Донецьку на базі Донецького ботанічного саду. Фото зроблено під час екскурсії до відділення Українського степового природного заповідника "Кам'яні Могили". Рідні, знайомі обличчя: Т. Л. Андрієнко, Н. В. Кондратьєва, О. М. Дубовик, Л. С. Панова, А. І. Кузмічов, Д. М. Гродзинський, О. Г. Судьїна.... А в самому центрі – висока постать з пишним кучерявим волоссям – це Віктор Миколайович. Дуже добре пам'ятаю його на донецькому форумі ботаніків України. Він уважно вислуховував наукові доповіді та звіт про роботу товариства за 1972–1977 рр., брав активну участь в обговоренні звіту зі слушними пропозиціями про подальшу роботу.

На фотографії в Кам'яних Могилах Віктор Миколайович – поряд із своїм вчителем професором Іваном Миколайовичем Голубинським, а я виглядаю з-за плеча Віктора Миколайовича. Надалі доля пов'язала цю нашу трійцю на довгих сім років. Професор Голубинський, відомий цитоембріолог, протягом тривалого часу працював над укладанням словника ботанічних термінів. Рукопис весь час поповнювався новими термінами з морфології, анатомії, цитології, ембріології, генетики рослин, проте Іван Миколайович розумів, що він сам не зможе досягнути неосяжне: у рукописі не вистачало термінів з геоботаніки, екології, фізіології рослин, мікології, ліхенології тощо. За порадою Віктора Миколайовича він звернувся до мене й Соломона Павловича Вассера з пропозицією

приєднатися до роботи над словником. Було створено авторський колектив, до якого ввійшли Іван Миколайович, ми з С. П. Вассером, Ю. Р. Шеляг-Сосонко, С. М. Зиман, Л. І. Мусатенко, О. В. Брайон. Робота тривала кілька років, і нарешті у 1984 р. за моєю загальною редакцією у видавництві "Наукова думка" вийшов друком "Словарь ботанических терминов", який і дотепер не втратив свого значення як довідкове видання.

Під час роботи над словником зміцнили й наші зв'язки з Віктором Миколайовичем. Протягом багатьох років він працював як голова Полтавського відділення УБТ, а мене на згаданому VI з'їзді було обрано віце-президентом товариства. Буваючи в Києві у своїх наукових справах, Віктор Миколайович завжди знаходив можливість забігти до Інституту, розповісти про діяльність відділення, поділитися планами на майбутнє. Завдяки йому наукове життя в Полтавському відділенні справді вирувало. Полтавські ботаніки не обійшли увагою жодної дати, пов'язаної з творчістю великого генетика й селекціонера академіка М. І. Вавилова, який починав свій шлях у науку на Полтавській сільськогосподарській дослідній станції. Проводились наукові конференції, присвячені цим датам, готувалися й видавалися книги про перебування М. І. Вавилова в Полтаві. Активно обговорювались на засіданнях відділення результати наукових досліджень ботаніків Полтавщини. І все це – завдяки особистій зацікавленості, небайдужості, закоханості в ботаніку голови відділення, про що свідчить нагородження Віктора Миколайовича золотою медаллю Міжнародного союзу садівників на "Експо-93" в Німеччині за створення саду України.

Уміння Віктора Миколайовича згуртувати навколо себе колег із різних вишів і наукових установ, надихнути їх на плідну працю з організації конференцій, створення або відновлення дендропарків, інші завдання з проблем охорони навколишнього середовища сприяли тому, що Президія УБТ на чолі з президентом товариства академіком К. М. Ситником вирішила надати право проведення X з'їзду ботанічної спільноти України Полтавському відділенню. І не помилилася у своєму виборі. З'їзд у Полтаві (22–23 травня 1997 р.) пройшов на високому науково-організаційному рівні, усі заходи, заплановані в ході з'їзду, відбулися напролюд чітко й дуже сердечно. Гадаю, усім делегатам надовго запам'яталася екскурсія на стаціонар "Лучки", де ботанікам була надана можливість ознайомитися з фіторізноманіттям Лівобережного Придніпров'я. Бездоганне проведення з'їзду забезпечила ще одна важлива риса Віктора Миколайовича – його висока комунікабельність, уміння співпрацювати як із колегами, так й із керівниками. Завдяки цьому

з'їзд проходив під безпосереднім патронатом ректора Полтавської сільськогосподарської академії доктора сільськогосподарських наук, професора В. М. Писаренка й залишив у всіх учасників незабутні враження.

Ще одна деталь із життя нашого товариства, яка характеризує В. М. Самородова як людину, що має великий моральний авторитет у середовищі ботаніків України. Ідеться про XII з'їзд УБТ, який відбувся в Одесі у 2006 р. Наш шановний президент академік К. М. Ситник через стан здоров'я не зміг приїхати на з'їзд і запропонував на наступні п'ять років довірити керівництво товариством доктору біологічних наук, професору С. Л. Мосякіну. Віктор Миколайович звернувся до делегатів із закликом переобрати на цю посаду патріарха українських ботаніків академіка К. М. Ситника, і з'їзд одностайно підтримав пропозицію В. М. Самородова.

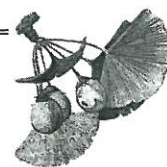
За довгі роки знайомства й співпраці з Віктором Миколайовичем мені неодноразово траплялася нагода спостерігати за ним у неформальних ситуаціях. Кожного разу він виявляв себе як справжній товариш, людина, що готова прийти на допомогу

На зустрічі
в ботанічному саду.

колегам за скрутних обставин. Так, восени 1997 р. ми виїхали в мікологічну експедицію до Криму на машині автобазі спеціального експедиційного транспорту НАН України. На півдорозі між Києвом і Полтавою в машині зникло ближнє і дальнє світло. Вирішили доїхати до Полтави, переночувати, після чого ранком шукати, де відремонтувати машину. Невідомо, скільки б нам довелося шукати, якби не Віктор Миколайович, який без зайвих слів узяв вирішення проблеми на себе, і вже опівдні ми вирушили з Полтави на відремонтованому автомобілі.

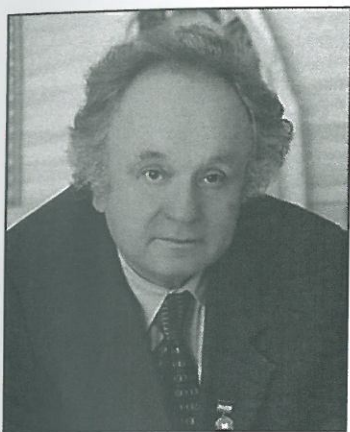
Нещодавно мені було доручено готувати доповідь на Вчену раду Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України до ювілею відомого українського ботаніка доктора біологічних наук, професора С. М. Зиман, яка багато уваги приділяє ботанічному

словникарству. Щоб висвітлити цей напрямок її досліджень, необхідно було почати з витоків – нашої спільної роботи в колективі "Словаря ботанических терминов". Оскільки фундатором "Словаря" був професор І. М. Голубинський, мені хотілося показати в презентації людину, яка запалила в нас інтерес до словникарства. На жаль, фотографії Івана Миколайовича в мене не було, і я звернулася телефоном до Віктора Миколайовича. Відповідь із прекрасною відсканованою фотографією професора надійшла електронною поштою практично миттєво. Велика подяка Віктору Миколайовичу за пам'ять про Вчителя, за увагу до прохання колеги!

Я дуже люблю отримувати від Віктора Миколайовича поздоровлення зі святом 8 Березня. Листівки, які він надсилає з привітаннями, завжди справляють на мене приємне естетичне враження й свідчать про неабиякий художній смак адресанта. Він обирає листівки з репродукціями картин відомих художників або з фотографіями рослин у природі. Останнє підтверджує його залюбленість у безмежний світ рослин, у ботаніку, яка ці рослини вивчає. Якби зараз мені надали можливість привітати нашого ювіляра зображенням квітки, я б обрала ехінацею – цінну лікарську рослину, якій Віктор Миколайович присвячує свої дослідження в останні десятиліття.

БЛАГОГОВІННЯ ПЕРЕД РОСЛИНОЮ!

Володимир Пилипович ЛИСЕНКО,
академік Міжнародної академії наук екології
та безпеки життєдіяльності (МАНЕБ),
академік Лісівничої академії наук України (ЛАНУ),
Почесний член Українського ботанічного товариства (УБТ),
доктор філософії, професор, завідувач кафедри
ботаніки та фізіології рослин

З

емає серед ботаніків людини, котра ніколи б не чула імені
Патріота Рослинного Царства Віктора Миколайовича
Самородова!

Я ЩАСЛИВИЙ ТИМ, ЩО ПОНАД 30 РОКІВ ЗНАЮ ВІКТОРА МИКОЛАЙОВИЧА!

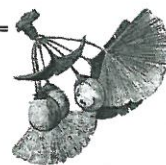
Зі славним ювілеєм, рідний брате,
Всеукраїнський лицарю по духу і єству.
Я щиро Вас вітаю
Й засвідчую любов і шану наяву.

А шістдесят – це вікопомна дата,
Тут варто оглянутися назад,
Чесноти найважливіші пора назвати,
Щоб далі йти упевнено без втрат.

Вже більше 30-річчя служите Рослині,
Для Вас вона надійний, наймиліший друг.
Науку творите на благо України,
Тримаючи на пульсі волелюбний дух.

Тернистою була в науку та дорога,
Бо з правдою не розминулася ніде.
Ви – мужній чоловік. Ви – педагог від Бога.
Іде за Вами покоління молоде.

Спасибі Вам, що мову калинову
Ви ревно підняли на гідну висоту,
Що Ви завжди розумієте і підтримуєте мене.
Спасибі за увагу, щедрість, доброту.

Дорогий Вікторе Миколайовичу!!!
Ви іншим не будете ніколи,
Бо так вже батьки спромоглись.
Відомо, що саме Віктора знайшли
у капусті колись.

†
Де Ви, там світає довкола,
Бо гумору Ви не втрачаєте...

Були на рівні, щоб здоров'я
і творчих пошуків політ!
А щодо моєї любові, то розраховуйте
на двісті літ!!!
Іще раз: хай Бог благословить Ваше життя
на довголіття,
Добробут, плідну працю в ім'я Незалежної України.

Щиро бажаю Вам міцного здоров'я, довгих і щасливих років
життя, радості в досягненні поставленої мети. А за Вкраїну
українську будемо воювати, щоб вона, як фенікс, розцвіла.

Весной магнолии цветут,
 Дождь золотой бывает тут.
 Орех медвежий покорит,
 Орех чекалкин всех затмит.
 В старинный парк как в храм войди,
 В душе надежды сохрани.
 В тиши аллеями пройдишь,
 К столетним елям прикоснись,
 И вновь в Устимовку вернись.

НЕПЕРЕСІЧНА ОСОБИСТІСТЬ

Михайло Васильович КІР'ЯН,
завідувач лабораторії зернових культур
Устимівської дослідної станції рослинництва,
кандидат сільськогосподарських наук,
почесний професор Полтавської
державної аграрної академії

П

'ятого серпня цього року виповнюється 60 років одному з кращих інтелектуалів Полтавщини, доцентові Полтавської державної аграрної академії Віктору Миколайовичу Самородову.

Моє знайомство з ним відбулося в 1970 році на кафедрі ботаніки Полтавського сільськогосподарського інституту (нині Полтавської державної аграрної академії) під час роботи над дисертацією. Кафедру на той час очолювала енциклопедично освічена та всебічно розвинена людина, учениця відомого всьому світові ботаніка академіка П. М. Жуковського, улюблениця тодішніх студентів Тамара Павлівна Голова. Саме на цій кафедрі яскраво проявилась і зміцніла схильність до ботаніки у Віктора Миколайовича Самородова, любов до якої він зберіг до сьогоднішнього дня.

Уже тоді Віктор Миколайович помітно виділявся серед інших студентів успіхами в навчанні, розмаїттям ідей та їхньою оригінальністю. В основі цього були риси його характеру: цікавість, допитливість, постійна любов, навіть жадібність до знань.

Наші творчі стосунки склались пізніше, і вони завжди характеризувалися пошуком істини як у вузькому, так і в широкому значенні цього слова. Спільним об'єктом наших інтересів був і залишається на сьогодні Державний дендрологічний парк "Устимівський", закладений у 1893 році, який нараховує у своєму складі 467 видів, різновидностей, садових форм, сортів та гібридів дерев'янистих рослин і є важливим центром інтродукції й акліматизації рослин України. Іншим об'єктом інтересів є колекція генетичного різноманіття рослин, сформована в Устимівській дослідній станції рослинництва в кількості понад 25 тисяч

Вітання М. В. Кір'яна
з ювілеєм.

колекційних зразків 109 с.-г. культур. Рослинне біорізноманіття, зосереджене в Устимівській дослідній станції рослинництва, є широким полем спільної діяльності та наукових досліджень. Як результат, за ініціативи Віктора Миколайовича разом із М. В. Кір'яном та К. С. Сич були підготовлені проєкти "Устимівський дендропарк" (Ленінград, 1989), а згодом – нарис "Хранить и ценить обязательно" (Полтава, 1993). Як голова Полтавського відділення Українського ботанічного товариства Віктор Миколайович Самородов ініціював проведення наукових читань до 100-річчя Устимівського дендропарку (1993 р.), організував відвідування парку учасниками сесії Ради ботанічних садів і дендропарків України (2001 р.), був активним учасником багатьох науково-практичних конференцій і семінарів, що проводилися в дослідній станції.

Віктор Миколайович веде плідну роботу з підготовки кваліфікованих спеціалістів. Будучи чудовим викладачем, він гартує серця студентів своїм талантом, нескінченною відданістю науці, незгасним полум'ям пошуку нового. Завжди щедро ділиться своїми науковими знаннями, ідеями, у будь-яку хвилину готовий прийти на допомогу. Його службовий кабінет нагадує фотомузей, де на стінах розміщені знімки видатних учених, учителів, колег, а на столах красуються експонати рідкісних видів рослин і плодів, зібраних під час експедицій.

Викладацька робота Віктора Миколайовича поєднується з громадською діяльністю: він голова Полтавського відділення

В. М. Самородов
з групою дендрологів
ботанічного саду
ім. М. М. Гришка
в Устимівському
дендрологічному парку.
Устимівка, 2008 р.

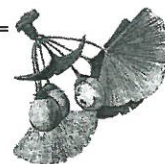

Українського ботанічного товариства, заслужений винахідник України, лауреат академічних премій імені В. А. Симиренка та М. М. Гришка, відзначений медаллю академіка М. І. Вавилова, медаллю Міжнародного союзу садівників. За постійну інтелектуальну роботу його нагороджено відзнаками: "Людина досягнень 1992 року" (Міжнародний біографічний центр, Кембридж, Великобританія), "Полтавець року" (1993 рік, "Зоря Полтавщини"), кращий винахідник Полтавщини (2001 та 2005 рр.).

Науковий здобуток ювіляра – 36 авторських свідоцтв та патентів України на винаходи, більше 400 наукових публікацій, серед яких навчальні посібники, монографії, наукові розробки з питань прикладної ботаніки, екології, історії науки. Неможливо не вказати на ту титанічну працю, яку виконує Віктор Миколайович, будучи відповідальним редактором єдиного на Полтавщині науково-виробничого фахового журналу агрономічного профілю "Вісник Полтавської державної аграрної академії" та редактором багатьох видань, що користуються значною увагою з боку наукової спільноти світу.

Віктор Миколайович – особистість унікальна, по-своєму особлива та неповторна. Саме такі люди гармонійно поєднують наукову й громадську діяльність, яка, зрештою, стає сенсом їхнього життя. Чого лише варті дослідження лікарських рослин, зокрема роду Ехінацея, у результаті яких видано численні наукові роботи, монографії, створено сорти, і титанічна робота в дослідженні наукової спадщини М. І. Вавилова, яка в житті ювіляра, мабуть, є головною. Віктор Миколайович – єдиний представник України в

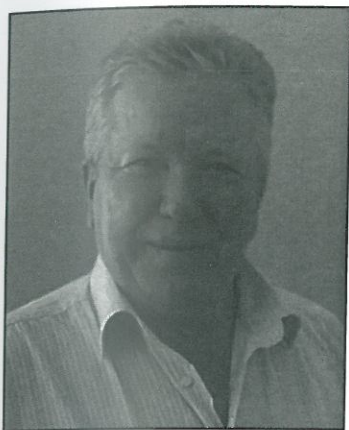
складі комісії Російської Академії наук зі збереження й розробки наукової спадщини академіка М. І. Вавилова, засновник Фонду академіка М. І. Вавилова при Полтавському краєзнавчому музеї. Завдяки його зусиллям побачив світ перший в Україні пам'ятник видатному вченому. І не випадково саме Віктор Миколайович Самородов був головним консультантом під час створення унікальних телефільмів "Від переконань не відмовляюсь" і "Вавилов". Залишається лише дивуватись, як одна людина може поєднувати таку різнопланову діяльність. Наш ювіляр є зразком допитливого та принципового вченого й водночас громадянина з активною життєвою позицією. Саме такі люди забезпечують невинний науковий поступ і є взірцем для наслідування.

Аналізуючи багатогранну активну й плідну діяльність Віктора Миколайовича, від колективу науковців Устимівської дослідної станції рослинництва й себе особисто хочу висловити йому за це велику вдячність, навівши слова полтавського поета Анатолія Лихошвая:

*Шануймо, друзі, вчених і студентів,
Що на олтар науки віддають життя,
Щоб радісно жилося на планеті,
Екологічно чистим стало майбуття.*

Вітаючи із 60-річним ювілеєм, бажаємо Віктору Миколайовичу міцного здоров'я, усіляких гараздів, творчих успіхів та нових наукових здобутків.

ДЕКІЛЬКА СЛІВ ПРО СВОГО ОДНОКУРСНИКА

Петро Васильович КОНДРАТЕНКО,
доктор сільськогосподарських наук,
професор, академік НААН

*Н*е можу не сказати декілька слів про мого однокурсника по навчанню в Полтавському ордена Трудового Червоного Прапора сільськогосподарському інституті, прекрасного друга, чуйну людину й абсолютного трудоголіка.

Познайомилися ми, тільки-но переступили поріг інституту абітурієнтами агрономічного факультету. Віктор уже в абітурієнському середовищі був лідером, до якого зверталися практично всі абітурієнти. Зв'язок молодих людей, що вступали на навчання, з викладачами й керівниками інституту йшов в основному через Віктора Самородова. Під час вступних іспитів центром спілкування нашої групи стала 325-а кімната студентського гуртожитку. Віктор Миколайович жив у Полтаві на приватній квартирі, але практично не було жодного дня, щоб він не був присутнім у цій кімнаті. Віктор був одним із тих наших друзів, які надихали нас на добрі студентські справи.

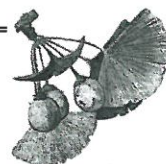
За два перші курси навчання наша кімната стала зразковою, завойовувала перші місця в конкурсах на кращу студентську кімнату, за два роки ми були переведені на постійне проживання до кінця навчання в інституті. Ми часто бували на квартирі у Віктора, де була прекрасна бібліотека і його гордість – величезна колекція метеликів, що займала практично всі стіни, а підвіконня було вкрите різноманітними за розмірами та забарвленням кактусами.

Протягом усього періоду навчання викладачі Інституту ставилися до нього з повагою, як до колеги. Віктор із перших днів навчання вів наукову роботу в студентських гуртках з великою відповідальністю й хорошою результативністю. До пізньої ночі міг малювати пилок, пилкові трубки й вивчати вплив різних чинників

У студентські роки.

на проростання пилку груші. Це дало йому можливість уже на перших курсах надрукувати свої наукові статті в збірниках і зайняти призові місця на студентських конференціях. Походи на природу, усі добрі комсомольські справи відбувалися завдяки ініціативності комсомольського секретаря нашого курсу – Віктора Самородова.

Можна дуже багато хорошого сказати про цю людину як друга, педагога, професіонала, причому професіонала-ботаніка, і хотілося б, щоб таких було більше в інших галузях.

Хотілося б розповісти деякі історії із студентського життя Віктора Миколайовича. Він педантично ставився до всіх справ. Один той факт, що він ніколи не міг вийти навіть до своїх колег у не начищених до дзеркального блиску туфлях, говорить сам за себе. У Віктора було прекрасне, густе, довге кучеряве волосся, і він завжди носив у кишені великий гребінець і завжди мав прекрасну зачіску, нібито тільки-но вийшов із перукарні. Він був одним із небагатьох студентів із групи, який ходив до перукарні. Або його почерк – літери прямі, красиві, витриманий, неспішний виклад змісту, усім відомо, що почерк говорить про характер людини.

Відчувалося, що Віктор був дуже вихованим сином, він не тільки не пив нічого із спиртних напоїв, а, мабуть, і не знав, що це таке. І тільки в студентські роки вперше скуштував вино, причому в досить оригінальний спосіб: брав печиво, умочав його у вино, а потім смоктав його. Але можу впевнено сказати, що й за все подальше життя він так і не полюбив цього напою.

Ще один оригінальний випадок пригадався мені зі студентського життя, який характеризує Віктора як людину з великою

Ми молоді...

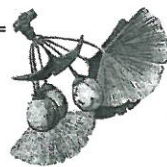

фантазією. Як і всі студенти, ми підробляли під час студентських сесій і особливо захисту дипломних робіт друкуванням таблиць на ватмані. У 1971 році захист дипломних робіт збігся з Ленінським заліком, до якого необхідно було написати реферат на ленінську тему. І Віктор запропонував мені вихід із становища: я друкуватиму таблиці, а він за мене напише реферат. Я погодився. Настав день Ленінського заліку. Це відбувалося у великій аудиторії в урочистій обстановці. Підійшла моя черга, і з'ясувалося, що реферат, який написав мені Віктор і якого я навіть не прочитав, займає перше місце. Члени комісії просять мене розповісти, звідки виникла ідея реферату. А Віктор написав, що ніби я йду по центру Полтави, підходжу до обласної Дошки пошани передовиків виробництва, роздивляюсь обличчя на фотографіях, і тут до мене підходить Ленін і починає розпитувати про тих людей. Я йому розповідаю про них, про їхню роботу та досягнення. Він хвалить їх і мене, як молоду людину, яка хоче рівнятися на кращих. Цей реферат рекомендували на обласну конференцію, а мені довелося брати лікарняний, аби не їхати на обласний зліт.

Віктор завжди був дуже акуратний. Пам'ятаю його накрохмалені сорочки, чомусь тільки білі – це також виділяло його серед студентів. Але в його гардеробі на початку нашого знайомства був один недолік – хоча його штани завжди мали вигляд, неначе тільки з полиці магазину, але вони не мали "стрілок". І мені довелося виправляти цю недоробку. Спочатку я його вчив прасувати штани через звичайну газету, а згодом – через вологу марлю. Відтоді Віктор приїздив в інститут завжди в бездоганно випрасуваних штанах.

В армійських теплицях
Віктор Самородов
виросчував усе потрібне
для столу військових.

Служили ми й в одні роки в одній із країн колишньої співдружності – Німеччині – рядовими. Під час перебування в лавах Радянської Армії ми листувалися, що давало нам можливість більш повно відчувати солдатське життя. Під кінець служби нас розділяло лише 12 кілометрів, але ми так і не змогли зустрітися.

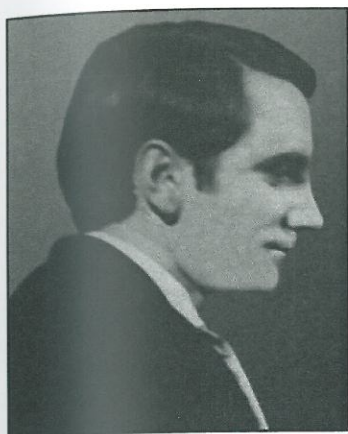

Біля меморіальної дошки академіку М. М. Гришку.

На завершення хочу сказати: Вікторе, залишайся ще довго таким же, яким ти був увесь цей відрізок свого життя, з повноліттям тебе, здоров'я, удачі, натхнення, щастя, добра й прекрасних подій, які, я впевнений, ти ще створиш для себе та інших людей, які щиро тебе люблять.

ЭТО БЫЛИ ДАВНИЕ ГОДЫ...

Герман Юриевич ЮРЧЕНКО,
заслуженный деятель искусств Украины,
народный артист Украины,
председатель областного отделения
Национального Всеукраинского
музыкального Союза

Это были давние годы рождения в стране взрывной программы, которая сразу завоевала в первую очередь молодые сердца. И мы в Полтаве вместе с тремя институтами – уже маститыми строительным и сельскохозяйственным, и только родившимся стоматологическим – стали в нашем городе первопроходцами мощного движения Клуба веселых и находчивых.

Мы тогда с моей женой Эллой Трусовой, молодые педагоги музыкального училища, были и сценаристами, и ведущими, и организаторами поистине боевых, бескомпромиссных сражений, которые проходили в самом большом на тот момент зале городского Дома культуры. Интерес к баталиям был сумасшедшим. Создавалось впечатление, что весь город жил этой увлекательной игрой. Попасть на КВН стало престижным делом. Здание было оцеплено милицией, народными дружинниками, все возможные проходы были перекрыты. Особый колорит придавала конная милиция. Жюри испытывало невероятное давление со стороны болельщиков и руководителей институтов. Все задания, кроме домашнего, выполнялись экспромтом и требовали исключительной находчивости, эрудиции, артистичности, смелости от каждого члена команд. Все конкурсы были строго засекречены. Но, безусловно, особым авторитетом пользовались капитаны команд, их традиционные дуэли и умение вести своих соратников к победам. У строителей это был аристократический, напористый до дерзости Эдуард Хавин, у стоматологов – заводной, обаятельный, всегда с милой улыбкой на лице Сергей Бешапочный, а вот аграриев представлял высокий, худощавый и в чем-то, казалось, неуклюжий студент

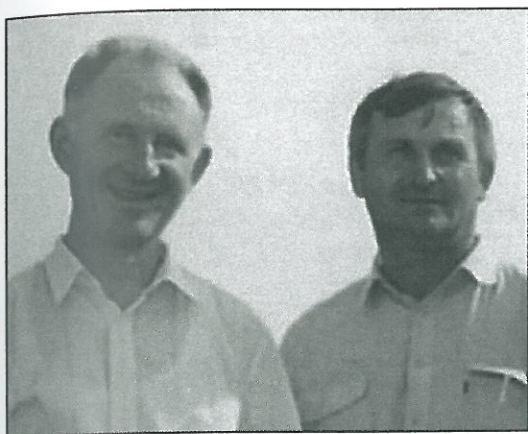

Під час Короленківських свят.
с. Хатки. 2010 р.

Виктор Самородов. Но именно он покорял всех своим исключительным юмором, блестящей эрудицией и, что очень важно было в этой игре, мгновенной реакцией. Создавалось впечатление, что он схватывал очередное задание, как локаторами, своими слегка оттопыренными ушами, мгновенно отрабатывал его в голове и у в абсолютно спокойной подаче выдавал КВНовские перлы, так необходимые для победы. Никто не мог сравниться в этом с ним. И это поражало и восхищало.

Уже будучи директором филармонии, когда воспоминания о КВНе стали ностальгией, я всегда с удовольствием встречал на улицах города взрослеющего нашего непобедимого капитана и поневоле наблюдал его продвижение как ученого, педагога, писателя, общественного деятеля, радуясь, что талант настоящего подвижника, организатора, мыслителя, проявленные еще в играх КВН, также стали закваской в рождении этого потрясающего Человека.

ВЕЛЬМИШАНОВНИЙ І НАЗАВЖДИ ЛЮБИМИЙ ВІКТОРЕ МИКОЛАЙОВИЧУ!

Микола Іванович АНДРІЄНКО,
голова правління СК "Радянський"

в'ят.

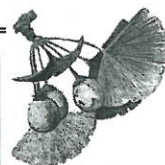
Прихильна до Вашої поважної персони публіка – перша гвардійська група агрономічного випуску 1976 року ордена Трудового Червоного Прапора Полтавського сільськогосподарського інституту – вітає Вас, нашого дорогого кумира, із 20 та 40-річчям відразу! Ми не бачимо жодних підстав називати ту дату з Дня Вашого народження, яку тут уже оприлюднили без ніякого остраху за наслідки такого легковажного вчинку.

Пам'ятаємо й ще довго пам'ятатимемо про Ваші добрі життєві справи, свідками яких ми були, дорогий Вікторе Миколайовичу. Це Ви без зайвої помпезності швидко, широким кроком із "ноговківським" портфелем "летіли" з вулиці Шевченка за знаннями до вузу, а після його успішного закінчення знову, як справжній патріот-полтавець, продовжували цю місію, але тепер уже з більш гуманною метою: учити студентів.

Чимало знань отримали від Вас і ми, у чому з великою вдячністю й гордістю говоримо Вам сьогодні на цьому святковому зібранні. З деякими "вундеркіндами" першої групи Агро-76 довелося Вам, Вікторе Миколайовичу, поїздити в роки Радянського Союзу на студентські наукові конференції й з перемогами повертатися звідти до Полтави-неньки. До цього часу й завжди пам'ятатимемо, як спільно на природі запліднювали груші, безцеремонно, але із науковим обґрунтуванням втручаючись в інтимне життя пестиків, тичинок... І майже сенсаційною стала подія, коли ми разом вдало провели фотосесію про проростання пилку (боїмося щось не те написати, а тому вибачайте, коли щось не так).

Ніколи не можна забути про участь полтавців під час закладання Донецького ботанічного саду Академії наук України,

Святкування ювілею
М. І. Андрієнка.

смакуванні коньяку й вина, а також про неперевершений досі Ваш, Вікторе Миколайовичу, удар по донецькій науково-ботанічній еліті, коли ви без підготовки й без довідників "на око" визначили історичну назву рослини, яка тут вважалася невідомою. Фантастика!

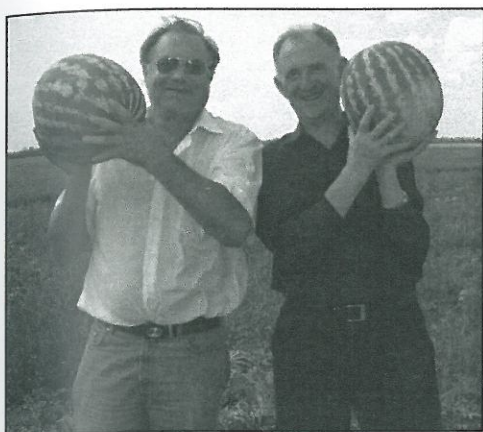
Цим же словом можна охарактеризувати наші спільні з Вами вояжі до викладачів Полтавського вузу після приїзду із студентських конференцій, коли кожен Ваш потенційний дипломник складав за день по десять заліків! (Це правда).

Про Ваші подвиги й про Вас особисто модно написати книгу. Заслугує на увагу й вдячність земляків Ваша нинішня велика діяльність з роз'яснення нащадкам наукових надбань людства, особливо спадщини Вашого соратника "Діда" Голубинського та генія-науковця Миколи Вавилова. Було б це за життя Вавилова, безперечно, він би усиновив Вас, Вікторе Миколайовичу.

Ваші широкомасштабні наукові дослідження загальновідомі, визнані науковою спільнотою. Та ще більше цінує Вас громада за людяність, принциповість, любов до життя, благородство Вашої душі. Наукового злету Вам, земного благополуччя, удачі, найміцнішого здоров'я ще багато років!

За дорученням
першої гвардійської групи Агро-76
– "Мозок групи".

ВІКТОР САМОРОДОВ – ЦЕ НЕВИЧЕРПНА ЕНЕГРІЯ

Віталій Степанович ПАНЬКІН,
доцент Полтавської державної
аграрної академії,
кандидат с.-г. наук

Віктор Самородов – це життя не тільки однієї винятково обдарованої людини, це епоха та історія Полтавського сільськогосподарського інституту (академії), кафедри, на якій він працює, усієї Полтавської області, біологічної, природоохоронної та краєзнавчої науки України. Людина, яка

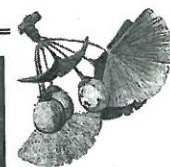
*Колегам і друзям
завжди є про що
поговорити.*

самовіддано любить Україну, завжди з повагою ставиться до оточуючих людей, колег, друзів та членів родини. Неперевершений викладач, дописувач сучасних часописів.

Віктор Самородов – це невичерпна енергія, яка випромінюється в нього завжди чи то на лекції, чи в спілкуванні з колегами та широкій громадській дискусії. Його можна віднести до особистості, вектор дії якої спрямований на суспільні потреби. І головне, що на такий інтелектуальний продукт є й завжди

буде попит. Люди, які його оточують, незалежно від соціального статусу тягнуться до нього за спілкуванням, за порадою чи розрадою чи просто задля задоволення своїх інтелектуальних запитів.

Моя історія спілкування з ним, яка потім переросла в дружні відносини, зародилась на основі великої поваги до справ, які він робить, та особистих його якостей. А почалось це в 70-х роках, коли я тільки-но закінчив Полтавський сільськогосподарський

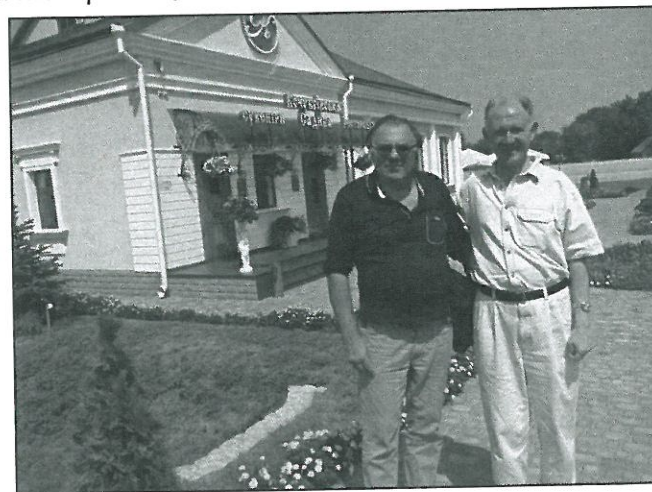

Під час вирішення виробничих питань.

інститут, а він вступив до нього на той же факультет. Я був причетний до діяльності студентських наукових об'єднань, а він продовжив їхню роботу. У подальшому я відстежував його наукову та громадську діяльність за науковими та іншими публікаціями. З 1983 року ми працюємо в одній навчально-науковій установі. І нам завжди цікаво зустрітися, обмінюватись незаангажованими думками, висловлювати свої погляди на актуальні проблеми сучасності. Приємно, що є така людина, яка вміє вислухати, зрозуміти іншого. Я пишаюсь тим, що маю можливість бути товаришем, колегою людини, яка є унікальним явищем у нашому суспільстві, носієм енциклопедичних знань, неординарною особистістю. Запам'ятались спільні виїзди на виробництво, до фермерів, керівників господарств, у наукові установи.

Вражає неймовірно широке коло його друзів та знайомих, авторитет та повага оточуючих до нього, як науковця та особистості. Його шанують, люблять та цінують в Україні, Росії, Європі та Америці.

То ж творчих успіхів тобі, мій друже, народний академіку, нехай наступні 60 років надихають та окриляють тебе на творчий політ наукових відкриттів з удосконалення людини, суспільства та природного середовища. А я завжди є й буду з тобою у твоїх починаннях.

На сучасній Диканщині. 201

МІЙ НАСТАВНИК І КОЛЕГА

Сергій Вікторович ПОСПЕЛОВ,

доцент кафедри землеробства
та агрохімії ім. В. І. Сазанова
Полтавської державної аграрної академії

М

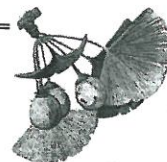
оє знайомство з Віктором Миколайовичем Самородовим розпочалося одного вересневого дня 1978 року, коли я, студент першого курсу агрономічного факультету Полтавського ордена Трудового Червоного Прапора сільськогосподарського інституту, прийшов на лекцію з дисципліни "Ботаніка". Після дзвінка до аудиторії зайшов молодий чоловік із шапкою кучерявого волосся на голові, кумедними вухами й довгою указкою в руках. Його манера ходити й розповідати викликала в нас, зелених студентів, бурю емоцій і сміху. Таке сприйняття не було негативом, бо ми відчували його інтелект, але ця оригінальність викликала певні позитивні емоції. Ми ж тоді не знали, що це перша лекція молодого викладача Віктора Самородова, що він сам боявся більше, ніж ми.

Ця оригінальність, авторський стиль викладання збереглися й нині, тільки лекції стали ще більш цікавими, насиченими,

інформативними. Так сталося, що з тих днів ми маємо товариські стосунки, нас пов'язує багато спільних інтересів, спільної наукової роботи. З нашого курсу четверо, у тому числі і я, стали дипломниками Віктора Миколайовича, дуже плідно працювали разом. На все життя запам'ятається практика, яку ми проходили на Північному Кавказі, у Майкопі, на станції Всесоюзного інституту рослинництва під керівництвом доктора біологічних наук Анатолія

На дослідних полях
серед колег.

Степановича Туза, знаного спеціаліста з дослідження груші. У той період В. Самородов займався вивченням стимуляторів росту на плодоутворення груші, і ми в умовах світової колекції цієї рослини займалися відпрацюванням цих питань. Там ми вперше побачили величезну кількість сортів і видів плодових культур, овочів, познайомилися з чудовими людьми, відданими науці.

Віктор Миколайович дуже прискіпливо ставився до всього, що ми робили піл час дослідів, сам перевіряв результати, і коли щось було не так – то давав доброї прочуханки. Одного разу в дослідах ми сплутали варіанти, то зошит літав по всьому садку! Зараз ми вдячні йому за такі уроки життя, за те, що показував, як треба робити, виховував відповідальність, учив думати. І це давало позитивні результати. Мало хто з наших колег-студентів під час навчання стільки їздив по ботанічних садах, розсадниках. Уявіть собі, на старших курсах кожен мав перші наукові публікації й навіть авторські свідоцтва на винаходи!

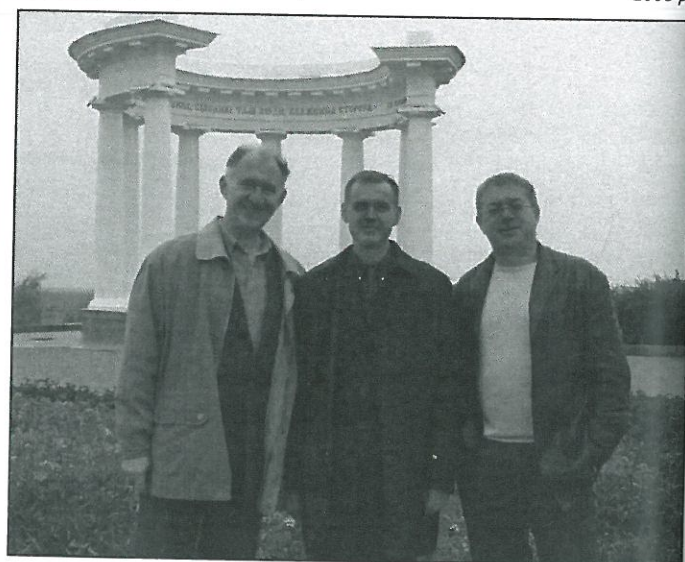
Саме він навчив мене винахідництву, причому не тільки правильному складанню й оформленню заявок, а мисленню категоріями винахідника. Хто цим займається, той розуміє – це спосіб життя. Ми й зараз щорічно отримуємо кілька патентів України. Значну роль відіграв

Рандеву біля Білої альтанки.
2008 р.

у Харкові біля фармацевтичного університету.

Віктор Миколайович у формуванні мене, як науковця. Ще з першого курсу налаштовував на наукову роботу, допомагав, разом ми почали вивчати ехінацею. Тільки зараз розумієш,

скільки зроблено! А головне – лише на ентузіазмі та небайдужості. І ще один фактор, без якого б ніщо не рухалося, – люди: чудові колеги, знайомі, аматори. Без їхньої допомоги, наснаги працювати майже неможливо. І в цьому Віктор Миколайович завжди на висоті. Він – організатор, душа компанії, рушійна сила еволюції. Завдяки своїй комунікабельності й інтелекту він завжди знайде з усіма спільну мову. Щороку відбуваються зустрічі випускників, де всі хочуть бачити саме Самородова, бо всі його люблять і пам'ятають. І, треба сказати, він відповідає тим самим. Я не знаю більше нікого, хто б регулярно читав усю пресу, збирав інформацію про досягнення наших випускників. Він завжди в курсі подій: кого нагородили, де зібрали більший урожай, хто виростив найбільший кавун. І за це ми всі його любимо й поважаємо.

У ЙОГО ГОЛОВІ ЗОСЕРЕДЖЕНИЙ ЦІЛИЙ НДІ

Вікторія Федорівна ПОЧЕРНЯЄВА,
завідувач кафедри радіології
та радіаційної медицини ВДНЗУ
"Українська медична стоматологічна академія",
доктор медичних наук, професор

В

ішов 1988 рік. Україна ще не встигла озговтатися після аварії на Чорнобильській АЕС. Ворог був невидимий, він не мав ані кольору, ані смаку. Постала гостра необхідність у засобах масової тривалої профілактики населення від дії іонізуючого опромінення, засобах безпечних, які б могли бути використані й дорослими, і дітьми. І тут так вчасно з'явилася ехінацея, а з нею – Віктор Миколайович Самородов. На той час у Полтаві працювала потужна група

*На дослідних полях ехінацеї
у СК "Радянський"
Кобеляцького району.*

Фото на згадку
в день відкриття
пам'ятника В. Г. Короленку
на території музею.
Серпень, 2006 р.

фармакологів, які володіли методами доклінічних досліджень лікарських засобів, а також методами клінічних випробувань.

Унікальні знання Віктора Миколайовича з біології та фітохімії рослини лягли в основу створення сировинної бази під час виробництва першого в Україні препарату з ехінацеї "Екстракт ехінацеї водно-спиртовий" (виробник ВАТ "Лубнифарм").

За кордоном над розробкою лікарських засобів працюють науково-дослідні установи, фармацевтичні корпорації та концерни. Триває цей процес десятиріччями й вимагає значного фінансування. Особливістю української науки є те, що до логічного завершення розробку можуть довести тільки такі люди, як Віктор Миколайович, у голові якого зосереджений цілий НДІ. І при цьому маючи тільки моральне задоволення від цього.

Отакий він і є, наш дорогий Віктор Миколайович, який надбав за своє життя дуже велике багатство – вірних друзів, які складають цвіт української нації й сінь нашої землі в усіх сферах життя. Кожна зустріч із такою людиною надихає на творчість, нові ідеї, нові проекти. І здається, що все тільки починається...

ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТА БОТАНІКА, ПРИРОДОЛЮБА ТА ЧИТАЧА

Тетяна Анатоліївна ПРИХОДЬКО,
завідувач відділу
краєзнавчої літератури та бібліографії

Надія Олексіївна КОЛОМІЄЦЬ,
завідувач відділу
сільськогосподарської літератури

*Під час презентації книги
В. Ф. Волоскова "Краєзнавчі етюди
Полтавського краю". 2010 р.*

Коли поконвіку багатою була наша земля на хороших і талановитих людей. Серед них на Полтавщині працювали чимало ботаніків, більш відомих і менш знаних. На щастя, не збідніла наша благословенна полтавська земля науковцями та природоохоронцями й нині. Серед них – науковець і педагог всеукраїнського рівня, голова Полтавського відділення Українського ботанічного товариства, заслужений винахідник України, доцент кафедри екології та ботаніки Полтавської державної аграрної академії Віктор Миколайович Самородов.

30 років його викладацької та наукової діяльності належно поціновані громадськістю. Він – лауреат премій імені Л. П. Симиренка та М. М. Гришка, відзначений медалями академіка М. І. Вавилова Російської Академії наук та Міжнародного союзу садівників. За кілька останніх років був удостоєний премій імені нашого видатного земляка В. Г. Короленка; визначного козацького літописця Самійла Величка в номінації "За відображення історичних подій у засобах масової інформації" за науково-видавничий проект "Постаті аграрної та біологічної науки" (за видані спільно з групою колег-однодумців книги, присвячені М. І. Вавилову, В. В. Докучаєву та їхнім зв'язкам із Полтавищиною); Володимира Малика в номінації "Краєзнавство і народна творчість" (відзнаку отримав творчий колектив на чолі з В. М. Самородовим за книгу "Вернадський і Полтавщина: факти, документи, бібліографія").

Віктор Миколайович – людина, яка володіє енциклопедичними знаннями, причому це стосується не лише ботаніки, а й багатьох інших галузей. Зокрема, він – чудовий краєзнавець, котрий знає й пам'ятає безліч цікавих історичних фактів,

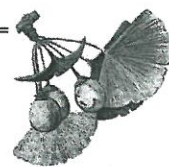
Привітання
з нагоди 40-річного
читацького ювілею.

бувальщин, що стосуються Полтавщини. З ним завжди цікаво спілкуватися, тому що він може розповісти про багатьох наших земляків, видатних і не дуже відомих, а інколи навіть призабутих. Після його розповідей відома історична постать, науковець постає перед вами зовсім із незвичного погляду. Віктор Миколайович може розповістей такі факти із життя та діяльності особистостей, про які нині мало хто знає.

Де ж він набуває свої енциклопедичні знання? Звісно, з багатьох джерел. Та одне з основних – фонди ПОУНБ ім. І. П. Котляревського, постійним читачем якої Віктор Миколайович є вже сорок два (!) роки. Причому не таким читачем, який заходить до бібліотеки час від часу. Для бібліотекарів він не гість, а добрий друг, помічник, а інколи навіть меценат. Його колеги частенько жартують, що коли Віктора Миколайовича немає в академії, то шукати його треба в обласній бібліотеці.

Дружба Віктора Миколайовича з головною бібліотекою області розпочалася дуже давно – тільки-но він став студентом аграрного факультету Полтавського сільськогосподарського інституту, і триває до сьогодні. Цей допитливий і вдумливий науковець регулярно переглядає нові видання книг, періодику. Він – і зацікавлений читач, який здобуває знання сам та допомагає колегам-науковцям у пошуку потрібної інформації, і надійний

консультант із питань, які стосуються видатних постатей в історії Полтавщини та розвитку природоохоронної справи в нашому краї. Віктор Миколайович є також щедрим дарувальником. З його легкої руки фонди головної книгозбірні області поповнилися літературою не на одну тисячу гривень. Серед подарованих видань – і книжки, написані самим ученим або в співавторстві з колегами. Насамперед це, звичайно, література про природу рідної Полтавщини та видатних діячів науки, які пов'язані з нашим краєм. Але дарує книги не тільки сам Віктор Миколайович, приходять із подарунками його друзі, колеги-науковці.

Завжди енергійний, елегантний, привітний, готовий поділитися своїми безцінними знаннями, він – бажаний гість у кожному відділі нашої бібліотеки. Як пише про нього один знайомий: "Віктор Миколайович – людина з позитивною аурую, з ним спілкуватися – одна радість". І ми цілком погоджуємося із цим.

Шановний Вікторе Миколайовичу! Ви – наш читач № 1. Недаремно два роки тому, у 2009 році, колектив бібліотеки вітав

Вас із 40-річчям "читацької діяльності". Літературна вітальня, де проходив захід, була щент повна. Працівники бібліотеки організували цікаву виставку з книг і періодичних видань "Наукові здобутки В. М. Самородова – знаного в Україні вченого-ботаніка",

з працівниками бібліотеки,
друзями та колегами.
2009 р.

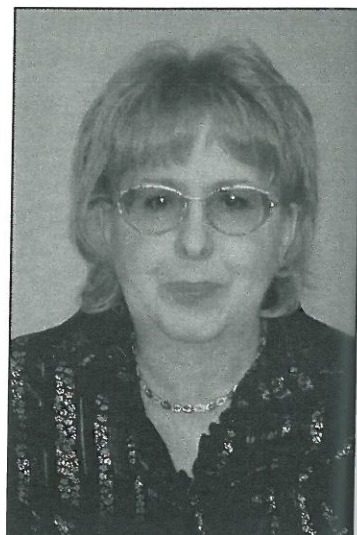
склали й бібліографічний показник його публікацій, наявних у фондах бібліотеки. Привітати Віктора Миколайовича прийшли представники адміністрації бібліотеки, а також усіх відділів, особливо відділу обслуговування працівників сільського господарства та відділу краєзнавчої літератури та бібліографії, з працівниками яких його зв'язує особливо тісна дружба. Ювіляр сам розповів про свій творчий доробок, представлений на виставці. А це – книги різноманітної тематики: від природоохоронної до досліджень ехінацеї та розторопші, від подорожей парками Полтавщини до змістовних розповідей про видатні постаті агрономічної та біологічної науки Полтавщини. На зустріч також завітали колеги Віктора Миколайовича, представники інших бібліотек міста, які теж відвідує вчений, працівники музеїв та навчальних закладів. Кожен із них, вітаючи ювіляра, розкривав нові й нові грані діяльності цієї непересічної людини. А сам Віктор Миколайович, відповідаючи на запитання гостей, розповів про дитинство, навчання, про свої захоплення й навіть поділився декількома рецептами вживання розторопші та ехінацеї. А ще ювіляр наголосив, що читання книг не вважає за хобі. Читати людина повинна все життя, до того ж постійно.

Працівники Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. П. Котляревського, а особливо працівники відділів обслуговування працівників сільського господарства та краєзнавчої літератури та бібліографії хочуть висловити Вам, Вікторе Миколайовичу, велику вдячність за невтомну працю на благо людей, за кваліфіковані консультації, слушні поради, за Ваші книги, які Ви постійно даруєте нашій бібліотеці. Зичимо Вам, шановний Вікторе Миколайовичу, міцного здоров'я, творчих успіхів, добробуту та нових наукових досягнень. Хай життя Ваше буде таке ж світле й радісне, як чудова природа Полтавщини! А ми завжди будемо щиро раді зустрічі з Вами в нашій бібліотеці – обласній скарбниці знань.

ДО СЛАВНОГО ЮВІЛЕЮ РАЗОМ ІЗ МУЗЕЙНИКАМИ

Світлана Леонігівна КИГИМ,
завідувач відділу природи
Полтавського краєзнавчого музею

Довгі роки творчої, плідної співпраці поєднують Віктора Миколайовича Самородова з Полтавським краєзнавчим музеєм. І це не дивно, адже така багатогранна особистість – науковець, краєзнавець із широким колом інтересів – не могла обминути своєю увагою один із найстаріших в Україні науково-дослідних і культурних закладів. У музеї В. М. Самородова знають усі, але найчастіший та найбажаніший гість він у відділі природи. Про заслуги Віктора Миколайовича перед нашим музеєм можна говорити досить багато. Хочеться відзначити основне. Перш за все, він є головним фундатором та організатором створення в 1987 р. музейного фонду М. І. Вавилова. Особисто В. М. Самородов передав до фонду понад 300 експонатів – унікальні документи, наукові праці, літературу про вченого, значки, медалі, твори мистецтва тощо. Слід зазначити, що за пропаганду наукової спадщини М. І. Вавилова В. І. Самородов одержав звання Міжнародного біографічного центру (Кембрідж, Великобританія) "Людина досягнень 1992 р". Документи про присвоєння звання також увійшли до фонду М. І. Вавилова. Значний внесок Віктор Миколайович зробив у поповнення музейних фондів інших учених-природодослідників, які жили й працювали на Полтавщині: В. І. Вернадського, В. В. Докучаєва, М. І. Гавриленка, С. О. Іллічевського, М. І. Голубинського, П. Є. Сосіна та інших. Музей також завдячує науковцю поповненням ботанічної колекції. В. М. Самородов є одним із її колекторів. Близько 100 гербарних аркушів рослин, зібраних і визначених ботаніком, зберігаються в музеї.

Відомо, що Віктор Миколайович є засновником бібліографічної серії "Постаті аграрної та біологічної науки Полтавщини: факти,

В. М. Самородов –
один із лауреатів премії
ім. Самійла Величка.
2008 р.

документи, бібліографія". Частина видань цієї серії підготовлена ним разом із науковцями краєзнавчого музею: "Академік М. І. Вавилов і Полтавщина" (2005 р.), "В. В. Докучаєв і Полтавщина" (2007 р.), за які 2008 р. авторський колектив відзначений премією імені Самійла

Величка в номінації "Відображення минулого в засобах масової інформації". У 2008 р. побачила світ ще одна книга цієї серії "В. І. Вернадський і Полтавщина", за яку 2009 р. автори одержали літературно-мистецьку премію імені Володимира Малика в номінації "Краєзнавство і народна творчість". У 2009 р. вийшов черговий випуск цього науково-видавничого проекту "Природознавець Микола Гавриленко: епоха та пам'ять".

Біля пам'ятника
відомого письменника
Володимира Малика.

Слід зазначити, що, працюючи над виданнями, Віктор Миколайович проявив себе як невтомний пошуковець та наполегливий науковець.

Не можна не згадати про спільно проведені наукові конференції, засідання круглого столу, виставки. Згадується травень 1997 р., коли у великій залі Полтавського краєзнавчого музею відбувся Х з'їзд ботаніків України. Як голова Полтавського відділення Українського ботанічного товариства, В. М. Самородов брав найактивнішу участь у підготовці та проведенні цього поважного наукового форуму. Тоді учасники з'їзду подарували на згадку полтавцям картину "Мальви", на зворотньому боці якої написали свої відгуки. Т. М. Черевченко, доктор біологічних наук,

професор, член-кореспондент НАН України, директор Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка НАН України, написала такі добрі слова: "На згадку про Х з'їзд ботаніків України. Милій любій людині – Віктору Миколайовичу – чудо-людині, яка все своє життя віддає людям. Хай щастить Вам, наш дорогий колего!!!" Картина з побажаннями, які так красномовно говорять про ювіляра, поповнила музейну збірку.

Надовго запам'яталась музейникам спільна участь в екскурсіях та експедиціях. У травні 2008 р. ми приймали учасників Міжнародної наукової експедиції "Меридіан В. І. Вернадського": знайомство з експозицією Полтавського краєзнавчого музею, пам'ятними місцями Полтави, пов'язаними з ім'ям В. І. Вернадського, прес-конференція з науковцями Полтавської державної аграрної академії. Ще одна незабутня зустріч відбулась у липні того ж року, коли на Полтавщину приїхали учасники експедиції Центрального музею ґрунтознавства імені В. В. Докучаєва Російської академії сільськогосподарських наук на чолі з директором професором Б. Ф. Апаріним. Тоді ми разом об'їхали Чутівський, Шишацький, Диканський райони області. Мене вразило, як зустрічали Віктора Миколайовича в аграрних

Неповторна краса
рідного краю – надихає.

підприємствах. Здавалось, що й там його всі знають та поважають. Як виявилось згодом, серед керівництва господарств були колишні студенти аграрної академії – учні В. М. Самородова.

Чимало зроблено Віктором Миколайовичем для озеленення території краєзнавчого музею. З його ініціативи студенти аграрної академії висадили близько 50 кущів ехінацеї різних сортів. Він також подарував музею декілька екземплярів півонії деревоподібної, які

На відкритті пам'ятника
М. І. Вавилову.

добре прижились. Зараз В. М. Самородов є головним консультантом із питань реконструкції музейного парку.

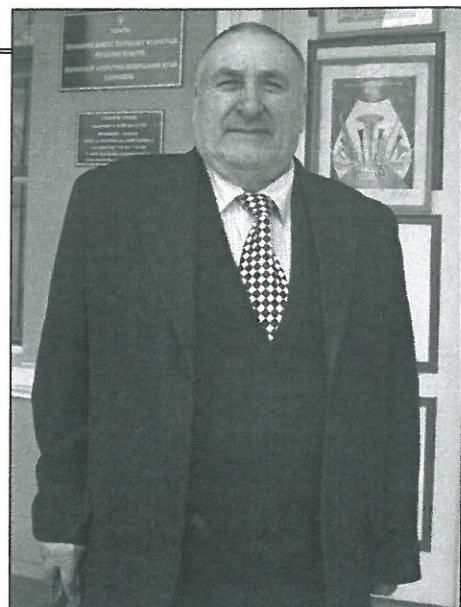
Сподіваємось, що ми й надалі будемо працювати разом. Попереду нові плани й задуми. У цей чудовий для Віктора Миколайовича вік хочеться побажати йому від усіх музейників доброго здоров'я, творчого натхнення. Хай наша з Вами співпраця, Вікторе Миколайовичу, набуває надалі нових ідей, знахідок і здобутків.

ПРО ВІКТОРА МИКОЛАЙОВИЧА САМОРОДОВА

(найкращого друга музею)

Борис Степанович БОЖКО,
директор літературно-меморіального
музею В. Г. Короленка

Бучасне життя будь-якого музею важко уявити без друзів. Таким відданим і щирим другом Короленківської садиби є Віктор Миколайович Самородов – доцент кафедри екології та ботаніки Полтавської державної аграрної академії. Протягом останнього десятиліття Короленківська садиба поповнилася новими елітними сортами рослин

із відомих ботанічних садів України завдяки участі Віктора Миколайовича.

Як фахівець – постійно консультує садівників музею, як справжній науковець-дослідник – вивчає творчу спадщину видатного письменника-демократа В. Г. Короленка, і результатом цієї праці є публікації в засобах масової інформації, книги, передачі. Йому притаманне небайдуже ставлення до навколишнього світу, уміння згуртовувати, об'єднувати людей. Так, беззаперечно його участь у встановленні погруддя письменника на подвір'ї садиби. Віктор Миколайович – людина комунікабельна, товариська, яка, випромінюючи позитивну енергію, заряджає нею все навкруги себе. До нього тягнуться люди, з ним завжди цікаво, хоча й нелегко, бо його енциклопедичні знання відчуваєш постійно. А ще у Віктора Миколайовича є цікаве захоплення: колекціонування шаржів на відомих політиків світу.

В музеї започаткована добра традиція – лауреат премії має посадити дерево. Липень 2007 р.

Короленківський чай після відкриття на території музею пам'ятника В. Г. Короленку. Серпень 2006 р.

НЕЗАБУТНІ ЗУСТРІЧІ ТА ПОДІЇ, АБО 30 РОКІВ ТВОРЧОЇ СПІВПРАЦІ НА БОТАНІЧНІЙ НИВІ

Олена Миколаївна БАЙРАК,
доктор біологічних наук, професор,
директор Центру заповідної справи,
рекреації та екотуризму
Державної екологічної академії
післядипломної освіти й управління
Міністерства екології та природних ресурсів

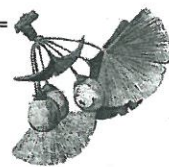

житті кожної людини є знакові зустрічі й події, які визначають його професійне становлення, коло інтересів і друзів. Таким наставником, колегою та другом для мене є Віктор Миколайович Самородов. Упродовж 30 років часто відбувалося так, що під час різних зустрічей, здебільшого конференцій, до яких він мене залучав, для мене відкривався новий напрям наукової або творчої діяльності. Якщо детально пригадати наше спілкування й співпрацю, такий опис займе не один десяток сторінок. Про декілька незабутніх сюжетів розповім на цих сторінках.

Знайомство з Віктором Миколайовичем відбулося 30 років тому, 1981 р., коли мене – студентку 5 курсу природничого факультету Полтавського педагогічного інституту – викладач цього вузу В. В. Буйдін рекомендував до вступу до Полтавського відділення Українського ботанічного товариства, яке очолював В. М. Самородов. Наступного року за ініціативи В. М. Самородова мене, як молодого дослідника, делегували для участі в VII з'їзді Українського ботанічного товариства (УБТ), що проходив у Ялті (1982 р.). Це була велика честь і відповідальність. Тоді я вперше побачила "велетнів" ботанічної науки: К. М. Ситника, І. О. Дудку, Ю. Р. Шеляг-Сосонка, Я. П. Дідуха, Є. Л. Кордюм, Н. П. Масюк та багатьох інших провідних фахівців України, у яких я пізніше навчалася під час аспірантури та докторантури в Інституті ботаніки ім. М. Г. Холодного НАНУ (м. Київ).

15 років потому Віктор Миколайович запропонував провести X з'їзд УБТ (1997 р.), на який приїхали понад 120 делегатів із різних міст України. В. М. Самородов висловив пропозицію обрати емблемою з'їзду листок гінкго (на конвертах-запрошеннях, значках,

пакетах). Цей грандіозний захід відбувся в Полтавському сільськогосподарському інституті та краєзнавчому музеї. Під час підготовки ми довго сперечалися з Віктором Миколайовичем про маршрут ботанічної екскурсії. "Ну что там в тех Лучках делать?" – сердито запитував він. Як і більшість учасників з їзду, Віктор Миколайович тоді вперше побував на території Лучківського заказника в Кобеляцькому районі й був у захваті від природного розмаїття та мальовничих ландшафтів пониззя р. Ворскла. Пізніше він активно підтримував ідею створення й розбудови регіонального ландшафтного парку "Нижньоворсклянський".

Як голова Полтавського відділення УБТ Віктор Миколайович став ініціатором проведення багатьох конференцій, семінарів, присвячених діяльності видатних учених, які працювали на Полтавщині (зокрема М. І. Вавилову, М. М. Гришку, М. І. Гавриленку, Д. С. Івашину). Так, у 1990 р. за його ініціативи в м. Полтаві відбулася низка заходів, присвячених М. І. Вавилову. Будучи активним учасником Вавиловських читань у м. Саратові, він залучив до участі в них майбутніх учителів біології Полтавського педінституту – учасників вокальної групи "Джерело", з якими ми підготували цікаву програму на природоохоронну тему з піснями та віршами про М. І. Вавилова й виступили перед генетиками та селекціонерами колишнього СРСР.

У січні 2001 р. В. М. самородов очолив делегацію до Національного ботанічного саду з нагоди 100-річчя М. М. Гришка й подав мені ідею написати пісню. На моє запитання, які рослини любляв М. М. Гришко, він з упевненістю відповів, що вчений найбільше любив пору квітування бузку. Так народилася авторська пісня "Бузковий вальс". А навесні цього ж року Віктор Миколайович ініціював проведення Ради ботанічних садів і дендропарків у м. Полтаві. Учасникам сесії надовго запам'яталося виїзне засідання до Устимівської дослідної станції, дендропарку, на заплавні луки й

Презентація книги
"Парки Полтавщини".

степові схили ландшафтного заказника "Лучківський". Віктор Миколайович був активним учасником конференцій, які проходили в ботанічних садах та дендропарках України, і завжди запрошував мене до участі в них. Це відіграло вирішальну роль у формуванні мого інтересу до вивчення питань паркознавства та паркобудівництва спочатку на Полтавщині, а пізніше – у межах України. При цьому Віктор Миколайович завжди був найкращим консультантом, порадиником. Особливими емоціями сповнені часи роботи над книгою "Парки Полтавщини". Писалася книга швидко, бо для цього були ідеальні умови у відділі ландшафтного будівництва, де я працювала провідним науковим співробітником у 2006–2007 рр. А з Віктором Миколайовичем ми зустрічались у видавництві "Верстка" в Полтаві, обговорювали зміст і структуру розділів, дискутували з приводу ілюстративного матеріалу. Незабутньою є презентація книги "Парки Полтавщини", що відбулася у серпні 2007 р., після якої на мене чекав сюрприз: Віктор Самородов з нагоди 50-річчя подарував мені й усім присутнім книгу "Серед квітів і трав".

З радісним хвилюванням пригадую засідання бюро ради ботанічних садів і дендропарків України (2006 р.), на якому В. М. Самородову вручили премію ім. М. М. Гришка за величезну роботу з питань пропаганди його діяльності.

Однією з яскравих сторінок співдружності з Національним ботанічним садом була зустріч восени 2010 р. під час святкування 75-річчя. Цього разу Віктор Миколайович очолював велику делегацію різних установ Полтавщини, які приїхали привітати ювілярів.

Особливі слова вдячності хочу сказати Віктору Миколайовичу як співавтору багатьох природоохоронних видань. Моя перша природоохоронна публікація вийшла в 1990 р. у співавторстві з В. М. Самородовим ("Які рослини Полтавщини занесені до Червоної книги СРСР та Червоної книги України"). У цей же час розпочалась робота над книгою "Щоб росли горицвіти" про рідкісні види рослин і тварин Полтавщини. Для мене це стала перша спроба опису рослин для книги. Організаційними питаннями (пошук спонсорів, домовленість із видавництвом) успішно займався Віктор Самородов. В Україні це була одна із перших "Червоних книг" регіонального рівня. Ідею наступного видання про первоцвіти Полтавщини "В гаю заграли проліски" першим підтримав Віктор Миколайович, а пізніше висловив ідею перевидати цю книгу, присвятивши її видатному ботаніку К. М. Ситнику з нагоди його 75-річчя. Коли розпочалась робота над книгою "Заповідна краса Полтавщини" (1995 р.), Т. Л. Андрієнко, яка очолювала дослідження зі створення нових заповідних територій на Полтавщині,

Серед авторів,
під час підготовки книги
"Збережи, де стоїш, де
живеш...". 1998 р.

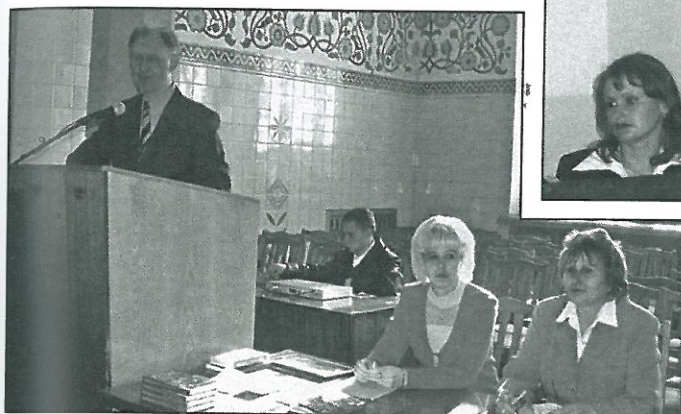
запропонувала Віктору Миколайовичу написати розділ про ботанічні пам'ятки природи (вікові дерева) та найцінніші парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва. Він подав до книги надзвичайно цікавий фактичний матеріал із поетичними цитатами. Це було перше узагальнення про заповідні території Полтавщини, і ця книга відіграла значну роль у розвитку заповідної справи та її пропаганди в Україні. А далі були роки плідної творчої співпраці з видавництвом "Верстка". Наступне природоохоронне видання, концепцію якого ми розробляли разом із Віктором Миколайовичем, – це книга "Збережи, де стоїш, де живеш..." (По сторінках Червоної книги Полтавщини. Рослинний світ). В. М. Самородов згуртував провідних ботаніків-природоохоронників, і почалась творча робота. Обговорення матеріалів відбувалося на кафедрах ботаніки сільгоспінституту й педінституту, а також у видавництві "Верстка". Найцікавіші факти в розділи книги вносив Віктор Миколайович.

Досить плідним етапом роботи Полтавського відділення УБТ стали 2001–2006 роки, коли я очолювала кафедру екології та охорони довкілля ПДПУ. Щороку ми організовували природоохоронні конференції, у яких Віктор Миколайович брав активну участь як доповідач і автор публікацій. Особливого колориту надавала присутність та участь Віктора Миколайовича в презентаціях природоохоронних видань, які ми проводили в Полтавському краєзнавчому музеї, обласній бібліотеці, у навчальних закладах області (зокрема в Бутенках, Лубнах, Березовій Рудці), де він виступав як автор книг або рецензент.

Презинтіція книги
"Ботанічний заказник
"Драбинівка".
с. Бутенки, 2007 р.

Виступ на презентації
природоохоронних видань
у Полтавському
краєзнавчому музеї.

Не можу не висловити визнання таланту науковця В. М. Самородова з питань історії науки, краєзнавства, який виявився під час підготовки історико-бібліографічної серії видань "Постаті аграрної та біологічної науки

Полтавщини: факти, документи, бібліографія". Підготовлені ним матеріали про вчених, які працювали на Полтавщині (В. І. Вернадського, М. І. Вавилова, В. В. Докучаєва, М. І. Гавриленка) є неоціненим внеском у спадщину вітчизняної науки. А для Віктора Миколайовича – це сенс життя: щоденна копійка робота в залах бібліотек, архівах краєзнавчого музею, у спілкуванні з людьми.

Протягом останніх п'яти років (під час мого проживання й роботи у Києві), здається, наша співпраця набрала ще більших обертів. Це були різні "ключові моменти": організація та проведення науково-практичного семінару "Шляхи оптимізації озеленення навчальних закладів Полтавщини" (Лубни, Березова Рудка, 2007), екскурсія для співробітників Національного ботанічного саду по парках Полтавщини (2008), вітальні зустрічі в Устимівському дендропарку, робота над публікаціями до журналу "Світ довкілля" (2010), творчі зустрічі в музеї В. Короленка (2009, 2010), участь у наукових конференціях (Полтава, Київ, 2009, 2010).

Окрема сторінка в житті, яку відкрив для багатьох, і, зокрема для моєї родини Віктор Миколайович – це музей В. Г. Короленка, а згодом він запросив мене на дачу Короленка в с. Хатки Шишацького району. Зустрічі й спілкування з родиною Антонців, працівниками ПП "Агроекологія" дали можливість ще раз переконатися в тому, що В. М. Самородов – людина особливих професійних і людських якостей.

Звернення до молоді поетеси.

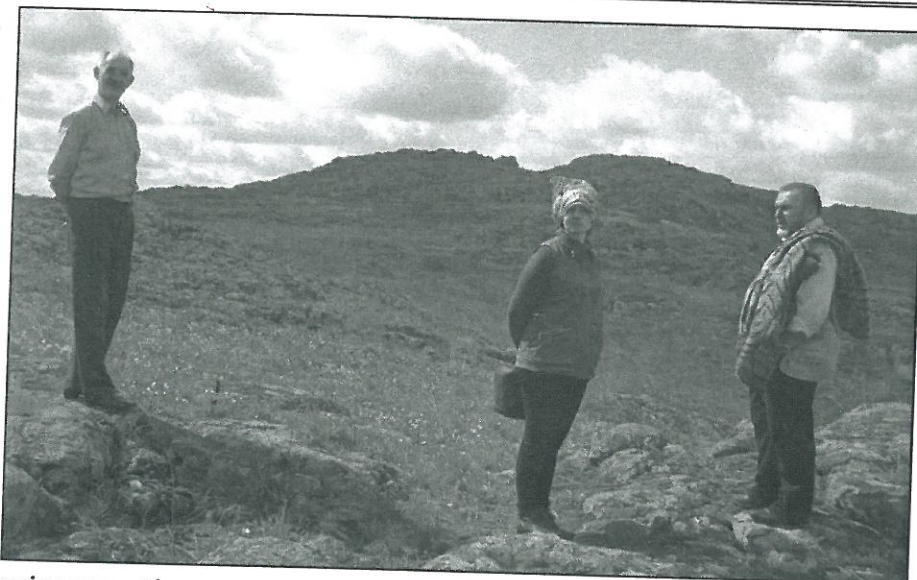
*Творча зустріч
у музеї В. Г. Короленка.*

Віктор Миколайович – бажаний гість у нашому домі. Кожний його візит несе радість спілкування, потік цікавих новин, порад. Я щиро вдячна йому за підтримку творчих здобутків доньки Людочки під час презентацій збірок її віршів у салоні "Художник". Цікаво й приємно зустрітися з тіткою Віктора Миколайовича – Стеллою Василівною, яка приїздить до Полтави щороку з м. Рівного.

Цього року відбулися три чудові подорожі, у яких Віктор Миколайович був "душею компанії". Незважаючи на зайнятість, він виявив бажання відвідати заповідник "Кам'яні Могили" (відділення Українського степового заповідника, Донецька обл.). Я дуже хвилювалася, як він подолає довгі маршрути стежинами петрофітного степу в жарку погоду, як витримає похідні умови ночівлі. Та все було гаразд, і заповідний степ прийняв полтавського ботаніка 1 травня "у свої обійми" квітучими килимами гранітного тюльпана, гіацинтника Паласу, півників карликових... Захід сонця під пісню про цей заповідний куточок ми спостерігали на горі Лягушка, а на

*Відкриття степової ділянки
на Карлівщині.*

У заповіднику
"Кам'яні Могили".

світанку Віктор Миколайович підкорив вершину гори Гостра. 2 травня, повертаючись до Полтави, ми вирішили перевірити стан степової ділянки в Карлівському районі, проте потрапили в іншу Скотову балку, де на Віктора Миколайовича чекало ботанічне відкриття – зарості півників карликових (за кількістю не менше, ніж ми бачили в заповіднику), горицвіту волзького та мигдалю низького... Наступна травнева подорож відбулася до Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка у пік квітання бузку. 8 червня ми з Віктором Миколайовичем відвідали дендропарк "Олександрія" (м. Біла Церква), а на зворотному шляху він не проминув зустрічі з другом-однокурсником, директором Інституту садівництва академіком П. В. Кондратенко. Про ці незабутні подорожі, точніше про головного героя – Віктора Миколайовича – окрема розповідь у відеофільмі та фотоальбомі.

Ідуть роки... Навколо все докорінно змінюється: клімат, структура держави, пріоритети в системі освіти та науки, ритм самого життя... А от Віктор Миколайович – ні: така ж упевнена ділова мажорна постать, оптимістичний погляд, весела усмішка, гучний голос. Як і раніше, зараз він по-справжньому працює, навчає, радіє... Для мене, як і багатьох, він є взірцем кращих якостей професіонала-ботаніка, громадянина й чуйної людини. Дякую долі, що звела мене із цією непересічною особистістю на заповідних та життєвих стежинках.

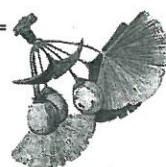
У віршованому щоденнику моєї мами – Євгенії Євгеніївни, яка щиро поважає, цінує й любить Віктора Миколайовича, є такі рядки:

В. М. Самородов та Є. Є. Сідорова.

Юбилей – всегда событие,
Сколько бы не отмечал.
Он итог подводит в жизни
И всегда приятен нам.
А еще приятно вдвое,
Если друг твой – юбиляр,
Он был "человеком года",
И в Америку летал.
В академии сельхоз учился,
А потом всю жизнь трудился,
Постигая курс наук,
40 лет промчались тут.
В нашем городе Полтава
Он – известный человек.
Радио о нем вещает,
И в газетах сообщают:
Как науку развивает

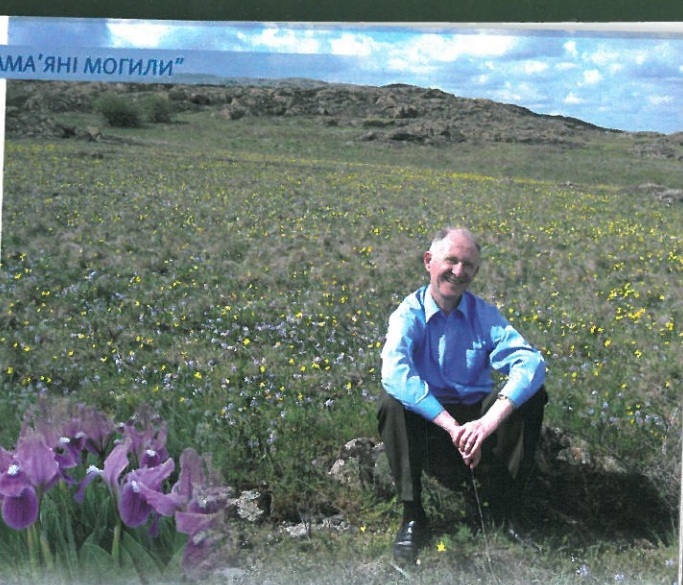
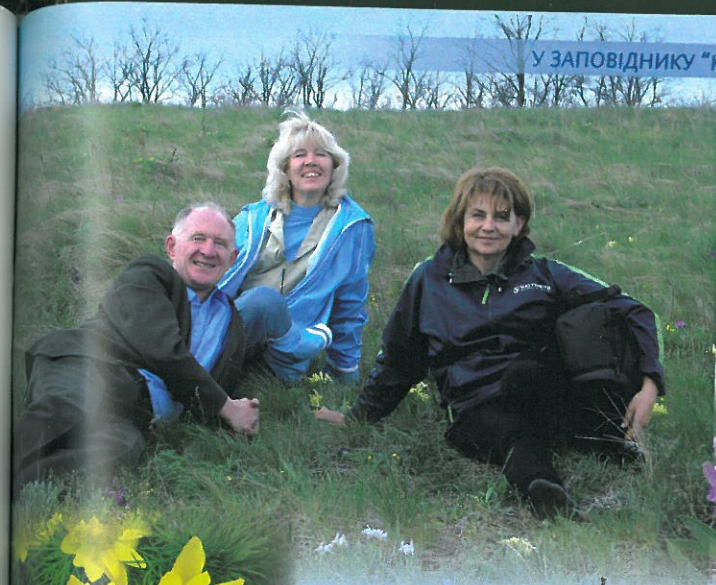

У палаці дозвілля "Листопад"
на концерті поета Є. Євтушенка.

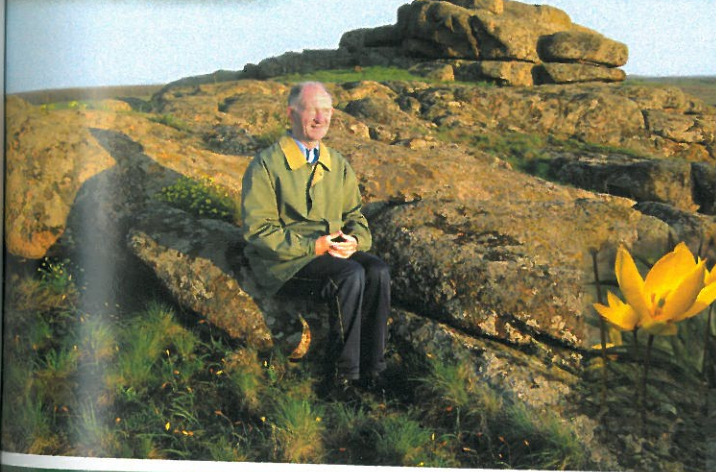
И студентов обучает.
Детищу – эхинацеи –
Посвятил немало лет,
О его изобретеньях
Знает весь научный свет.
Он – ученый и ботаник,
Много зает – эрудит.
И в компании коллег
Незаменимый Человек.
Людам всем добра желает,
Делом, словом помогает.
Дома Он у нас бывает,
Вся семья прекрасно знает:
Виктор Николаевич придет –
Новостей нам принесет.
Дорогой Виктор Николаевич!
Примите искренний привет,
ведь 60 – это расцвет!
Успехов творческих желаем
И с днем рожденья поздравляем!

У ЗАПОВІДНИКУ "КАМА'ЯНІ МОГИЛИ"

Эта горная страна – словно сказка,
Расписала степь весна яркой краской.
И горят любви огни – горицветы,
И авринии ручьи с гор сбегают в лето...

У КАРЛІВСЬКИХ СТЕПАХ (СКОТОВА БАЛКА)

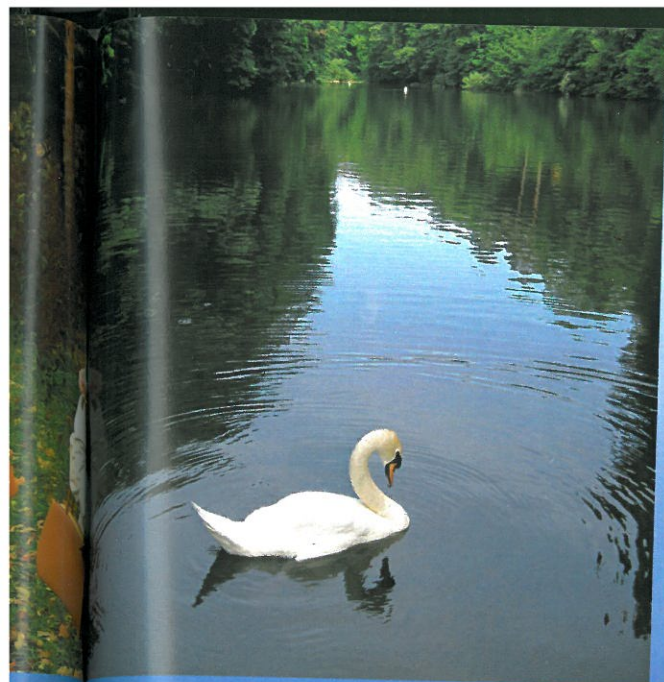

Здесь, в хороводе туй и пихт,
Целебный воздух дивно чист.
В ветвях могучих дивных крон
Не умолкает птичий звон.

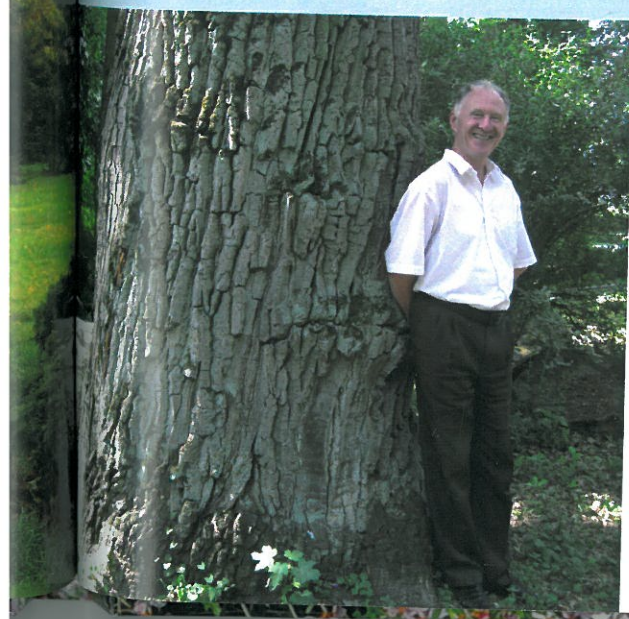
В старинный парк, как в храм, войди,
В душе надежды сохрани.
В тиши аллеями пройдишь,
К столетним соснам прикоснись,
Вновь в **Тростянецкий парк** вернись.

Старинный парк, где Рось-река
и где дубы шумят века.
Там есть поляны и мосты,
В них – отраженье красоты.

В старинный парк, как в храм, войди,
В душе надежды сохрани.
В тиши аллеями пройдишь,
К дубам столетним прикоснись,
В **Александрию** вновь вернись.

СПРАВЖНІЙ ДРУГ БОТАНІЧНОГО САДУ

Антоніна Степанівна ДЗЮБАНЕНКО,
директор ботанічного саду
ПНПУ імені В. Г. Короленка

Уперше про В. М. Самородова як хорошого ботаніка я дізналася, прийшовши працювати на природничий факультет у 1993 році. Для мене, тоді молодого біолога, знайомство з досвідченими вченими було важливою подією. А коли в 1994 році мене призначили директором ботанічного саду Полтавського педуніверситету, знайомство з Віктором Миколайовичем переросло в тісну наукову співпрацю. Він одним із перших відгукнувся допомогти нам провести реконструкцію відкритого ґрунту ботсаду.

Територія за роки становлення незалежності країни дійсно втратила в деякій мірі відповідність статусу ботанічної організації. Виникла необхідність поповнення колекцій дерев, кущів та трав'янистих квітково-декоративних рослин. А Віктор Миколайович ніби вже чекав цього. Бо, як пізніше я зрозуміла, це нестримний ентузіаст ботанічної справи, патріот Полтавщини. Підстави так думати й говорити про нього – це вже майже двадцятирічна співпраця з відновлення колекцій ботсаду. Він завжди особисто надавав посадковий матеріал і пропонував, де можна придбати ті чи інші рослинні екземпляри, щоб їх можна було висадити й у Полтаві.

Віктор Миколайович – перший, хто познайомив мене з великою сім'єю науковців-природолюбів, відтворювачів та зберігачів її багатств – Радою ботанічних садів та парків України. Перші поїздки в різні ботанічні установи України для придбання посадкового матеріалу були зініційовані ним. Під час кожної зустрічі він завжди говорив мені: "Антоніно, у Ботанічному саду Харкова є така-то колекція, а в Кривому Розі – ще інша, а можна поїхати й до "Софіївки". І, незважаючи на свою зайнятість в

аграрній академії, їхав разом з нами в різні куточки України. І з'являлися в нашому ботанічному саду різні види, різновидності та форми голонасінних із Харкова, красиво квітучі кущі із "Софіївки", ґрунтопокривні рослини для кам'яної гірки з Кривого Рогу. Сьогодні вони зростають уже в організованих колекціях саду й захоплюють своєю декоративністю відвідувачів і є цінним матеріалом для наукової діяльності студентів та викладачів усіх ВНЗ Полтавщини.

Ще хочеться сказати про Віктора Миколайовича як про хорошого друга, який у перші роки моєї праці на посаді директора підтримував мене, захищав від несправедливої критики, хоча й сам частенько критикував мене, але його критика ставала стимулом працювати по-іншому й краще, бо він уміє справедливо оцінити ситуацію й зробити правильні висновки.

Колектив ботанічного саду педуніверситету вдячний Віктору Миколайовичу за його допомогу, плідну співпрацю, людяність, бо, маючи поряд таку добру, розумну людину, справжнього друга, можна досягти великих успіхів.

Відкриття
меморіального знаку
М. М. Гришку в Полтаві.
2001 р.

"НАЙКРАЩИЙ НАПРЯМОК РОБОТИ – ТОЙ, ЩО ПОПЕРЕДУ, ЯКИЙ ЧЕКАЄ МЕНЕ, ЯК ДОСЛІДНИКА"

Інтерв'ю
з Віктором Миколойовичем
САМОРОДОВИМ

— Вікторе Миколойовичу, Ваш шлях у науці розпочався з ботаніки. А з чого почалося Ваше захоплення ботанікою?

— Я взагалі гуманітарій за складом. Мені завжди подобалася історія. Чудово знаю літературу. "Горе от ума" знаю напам'ять, "Евгенія Онегіна" – теж майже повністю, можу "Фауста" цитувати. А про природу, рослини багато дізнався від свого дідуса, який був для мене великим авторитетом. Я дитиною жив із дідусем і бабусею в Рівному. Дідусь захоплювався садівництвом. Я змалечку за ним бігав по садочку, слухав його розповіді. А коли розпочинався грибний сезон, дідусь на два місяці їхав у свої рідні місця, у село на Поліссі. Ще й не світало, коли він прокидався й ішов по гриби. Знав він їх чудово. І я в цей час постійно був у лісі, в полі. Так розпочалося моє знайомство з природою, з царством рослин.

Свою роль відіграла й школа. Там була теплиця, учитель мене залучав до праці в ній. Уже тоді я навчився робити вигонку тюльпанів. У ті роки живі тюльпани до 8 березня були дивом, адже в магазинах, як зараз, їх не продавали. А я отримав ці квіти до свята.

Коли закінчив школу, визначився, що навчатимуся в сільськогосподарському інституті. Мої батьки тоді жили в Саратові й кликали мене до себе. Я багато дізнався про Саратовський сільськогосподарський інститут. Він був одним із кращих у країні, мав давні традиції. А коли виявилося, що там розпочинав свою викладацьку діяльність Микола Іванович Вавилов, для мене питання з вузом було вирішене. Утім, до сільгоспінституту тоді міських мешканців брати не хотіли. У приймальній комісії дуже здивувалися, що я приїхав вступати з

України. До того ж, я здавав документи на агрономічний факультет, а туди було багато бажаючих. Мені порадили йти на лісотехнічний, де був недобір. Але я не уявляв себе лісівником, тому все ж пішов на агрофак і... не вступив, не добравши одного балу. Для мене це була трагедія.

Відразу з'явилося бажання комусь щось довести, ми з мамою навіть поїхали до інституту. Але в трамваї я випадково почув, як дві жінки розмовляють про те, що племінника однієї з них відправили до Тимірязєвського технікуму навчатися на агронома. Я запитав у них, де той технікум. Виявилося – у невеличкому місті Октябрському. І ми поїхали туди. На той час набір уже закінчився, але директор подивився мої документи й побачив, що школу я закінчив майже із самими п'ятірками. Зрештою для мене зробили виняток і зарахували до числа студентів. Оскільки я закінчив десять класів, мені порадили не марнувати часу й вступати відразу на другий курс. Утім, щоб навчатися там, необхідно було скласти іспит ще з одного предмету: ботаніки. Викладачка цього предмету була дуже принципова, студенти її боялися. Але що зробиш, треба йти. Маргарита Миколаївна Смирнова виявилася дуже інтелігентною жінкою. Вона здивувалася, що я так багато знаю про рослини. І я "прикипів" до цього предмету, викладача, кабінету ботаніки. Робив там стенди, став старостою ботанічного гуртка. Маргарита Миколаївна дуже добре до мене ставилася, наполягала на тому, що мені треба навчатися далі. Навіть вважала, що зможу згодом замінити її як викладача. Вона порадила не затримуватися в технікумі й закінчити його екстерном. Я взявся за навчання – і за півтора року закінчив технікум. Уже був готовий вступати до інституту, але батьків перевели на роботу в Україну.

Їм запропонували на вибір кілька місць роботи. Я подивився ті міста, на сільськогосподарські інститути, які в них були, і найбільше мені сподобалося в Полтаві. Я дуже люблю Гоголя, тож ще по дорозі на Полтавщину в мене був особливий настрій у передчутті зустрічі з гоголівським краєм. Дуже сподобалось, що в Полтаві багато зелені, скрізь ростуть дерева, красивою й затишною виявилася вулиця, де був розташований інститут. В інституті відразу пішов на кафедру ботаніки, познайомився із завідуючою – Тамарою Павлівною Головою. Потім побував у Полтавському ботсаду, познайомився й з його керівником – Аїдою Кірівною Кивою. Відразу "прикипів" і до кафедри, і до ботсаду. Тож питання було вирішене: я подав документи до Полтавського сільськогосподарського інституту й, успішно склавши екзамени, вступив на перший курс агрономічного факультету. Закінчив інститут із відзнакою. Дуже вдячний викладачам, які дали багато знань, чудове виховання й відкрили шлях до науки. Зокрема,

мені пощастило пройти наукову школу всесвітньо відомого вченого-ембріолога, доктора біологічних наук, професора Івана Миколайовича Голубинського.

– Після закінчення інституту Ви відразу пішли в науку?

– За розподілом мене відправили в Прилуки, на дослідну станцію, де працювали з м'ятою. Мене одного з курсу розподілили в наукову установу. Я був сповнений ентузіазму, прочитав усе, що можна було знайти, про цю культуру. За направленням там необхідно було пропрацювати три роки. Однак місцевому керівництву й науковцям я там не був потрібен. Тому, як тільки трапилася нагода, мене звідти відпустили – в аспірантуру. Вийшло так, що у Полтаві з'явилося місце в аспірантурі за спеціальністю "Ботаніка". І я повернувся в Полтаву, вступив в аспірантуру й закінчив її. А відразу після цього пішов служити в армію.

Тоді було дивно, якщо чоловік не служив. І я теж був переконаний, що мені це потрібно. Служити потрапив до військово-повітряних сил, у частину, розташовану неподалік від Дрездена – тоді це була територія НДР. Коли керівництво частини дізналося, що я агроном, мене відправили до роти охорони. Річ у тім, що льотчикам потрібен особливий раціон. Зокрема, в ньому має бути достатня кількість аскорбінової кислоти. Утім, пігулки не дають того, що може дати свіжа зелень. Її купували десь за межами частини, але навіть купувати, коли можна виростити й на цьому зекономити кошти? Командир міркував приблизно так, тож вирішив розвивати тепличне господарство. Теплиці тут були ще із часів Другої світової війни. Щоправда, покинуті, але теплом забезпечені. Отже, потрібно було лише їх відремонтувати. Мені й доручили налагодити тепличне господарство. Я, не чекаючи, поки закінчать склити теплиці, розпочав у відкритому ґрунті вирощувати редьку, редиску. А потім у теплицях став вирощувати все, що було потрібно для столу військових. У НДР був великий вибір сортів. Завдяки тому, що треба було купувати насіння, побував у багатьох фірмах зі світовим ім'ям. Мені навіть автомобіль для цього виділили. Удалося відвідати й знаменитий парк Сан-Сусі біля Берліну. Але працювати доводилося з ранку до вечора. Зате й продукція теплиць надходила в усі їдальні – льотчикам, офіцерам, солдатам.

Наш досвід помітили, почали його впроваджувати в інших частинах. Тому довелося їздити, навчати. Завдяки цьому об'їздив усю країну. Двічі мені надавали відпустки, під час яких навідувався додому. Повертаючись до України, привіз із собою багато різного

насіння. Завдяки цьому в Полтаві почали вирощувати, наприклад, дрібноплідні гронаподібні томати.

Коли я повернувся до інституту, захворіла й пішла з роботи Тамара Павлівна Голова, і мені запропонували працювати на її місці. І так все моє професійне життя, починаючи з 1974 року, пройшло в одному закладі. І хоча було багато пропозицій про роботу з інших місць, я завжди думав, як можна залишити цей інститут, цю роботу? На кафедрі екології та ботаніки Полтавської державної аграрної академії я працюю й сьогодні, пройшовши шлях від аспіранта до доцента.

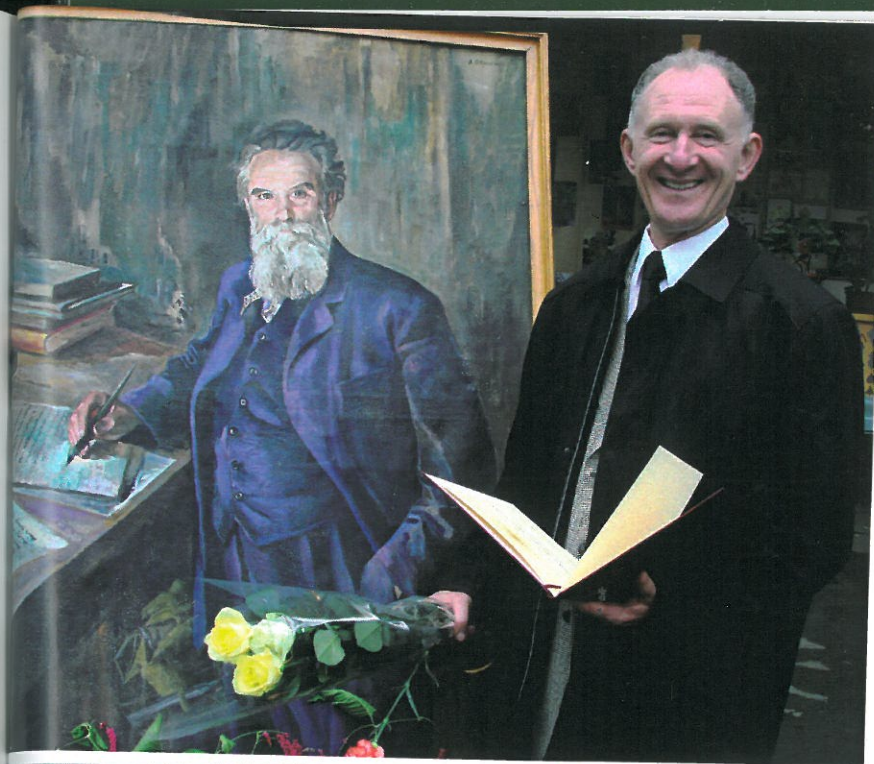

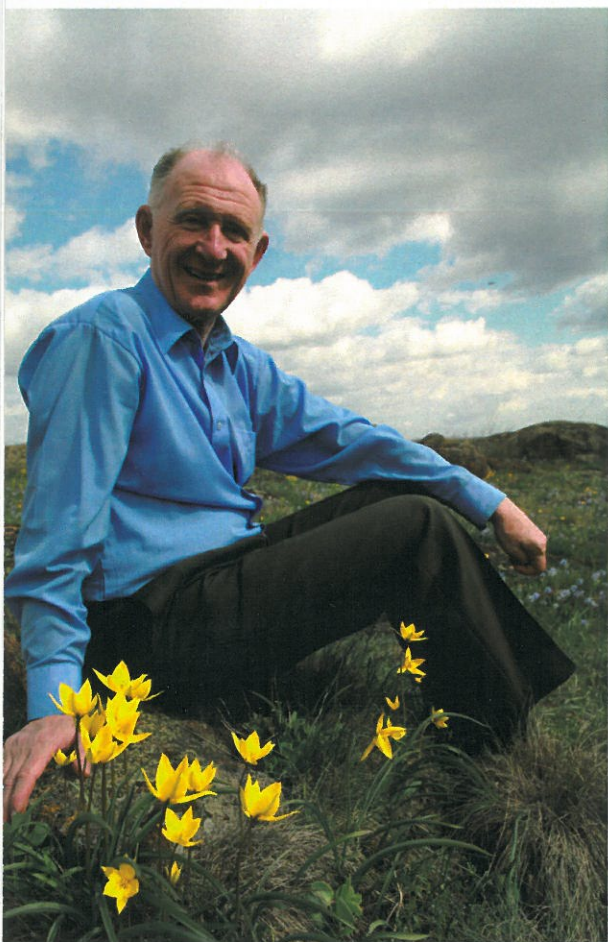
– Почалося все з ботаніки, але ж далі були різні напрямки роботи. Розкажіть, будь ласка, про них.

– Перша частина моєї роботи була пов'язана з ембріологією. Я досліджував питання запилення й плодоутворення: вивчав фізіологію пилку, питання отримання плодів і насіння без запилення, плодів без насіння. Об'єктом моїх досліджень була груша. Написав дуже багато робіт, які дотепер цитують колеги. Працював на основі колекції Миколи Івановича Вавилова. Багато здобутків захищено авторськими свідоцтвами. Наприклад, сорт груші "Скороспілка з Треву" вирізняється тим, що через схильність до партенокарпії дає плоди не через рік, як інші сорти, а щороку. Робота ця була дуже перспективна, але продовжувати її завадив розпад СРСР.

У той час почали з'являтися різні фірми. І якось я зустрів знайомого, Олександра Миколайовича Глазкова, який теж фірму відкрив. Тоді вже сталася аварія на Чорнобильській АЕС, і Олександр Миколайович цікавився рослинами, які допомагали б підтримати здоров'я людей після впливу радіації. Я сказав, що є така рослина-імуномодулятор – ехінацея пурпурова. Із цього й почалися дослідження ехінацеї в нашій країні. До нашої групи увійшли Сергій Вікторович Поспелов, Вікторія Федорівна Почерняєва, Галина Михайлівна Дубинська, Олександр Миколайович Глазков і я. 15 років ми займалися цією тематикою. За цей час близько 500 дослідників цитували мої роботи, що стосуються ехінацеї. Немає жодної дисертації в СНД, написаної за цією тематикою, де не посилалися б на мої роботи. А їхні автори завжди надсилають мені примірники своїх робіт із підписом. Ми провели дві міжнародні конференції по ехінацеї, без яких ще довго ця культура не стала б у нашій країні такою відомою й популярною. Уперше нам була присуджена Симиренківська премія, як дослідникам, що працюють з лікарською рослиною, – за комплекс робіт з ехінацеї. Ми почали працювати з ехінацеєю блідою, вивели перший у світі її сорт – "Красуня прерій".

А потім, коли здавалося, що все вже щодо ехінацеї зроблено, я почав досліджувати розторопшу. Це культура, яка дозволяє допомагати дуже важливому органу людського організму – печінці. У нас тоді вітчизняних гепатопротекторних препаратів не було. А одному фермеру, Володимиру Миколайовичу Замулі, хтось порадив вирощувати розторопшу. І він прийшов за порадою до мене. Завдяки цій роботі він згодом закінчив інститут, очолив велике господарство. Написано дві монографії по цій культурі.

Ще один великий напрямок – дослідження лектинів, що, зокрема, дозволить удосконалити використання лікарських рослин для профілактики й лікування різних захворювань.

Третій великий блок моєї роботи – історія аграрної науки й техніки. Насамперед досліджував життя й діяльність таких великих учених, як Микола Іванович Вавилов, Володимир Іванович Вернадський. 2005 року започаткована популярна серія книг "Постаті аграрної та біологічної науки Полтавщини: факти, документи, бібліографія". Вийшло вже дев'ять книг, які розповідають про всесвітньо відомих учених М. І. Вавилова, В. В. Докучаєва, В. І. Вернадського, В. І. Сазанова, Ф. К. Почерняєва, М. І. Гавриленка, а також наших сучасників П. З. Шеренгового, О. М. Байрак, С. С. Антонця. Ці дослідження підтверджують, що Полтавщина – благодатний край, що дав світу багато непересічних особистостей. Більше того, саме тут зародилася вітчизняна аграрна наука.

– Серед усіх цих напрямків, окремих робіт які Ви вважаєте найкращими й найулюбленішими?

– Найкращий напрямок роботи – той, що попереду, який чекає мене, як дослідника. А те, що вже зроблено, відбувалося в різні періоди життя, з різними людьми, отримувало ту чи іншу суспільну оцінку. Моя мрія – написати енциклопедію прикладної ембріології. Проведена велика робота з бібліографії ехінацеї в Україні, треба її завершити. Для мене ця книга буде найкращим подарунком. Там зібрані майже дві тисячі джерел з ехінацеї з 1915 року по теперішній час – від віршів до свідчень про її застосування в онкології. По М. І. Вавилову тривають дослідження. Наступний рік – ювілейний, тому працюю над монографією "Вавилов і Україна". Адже він стільки зробив для нашої країни. Незабаром виходить чергова книжка із серії "Постаті аграрної та біологічної науки Полтавщини..." – про родоначальника дослідної справи України Сергія Петровича Третьякова. Це спільна робота з аспіранткою Надією Миколаївною Опарою. Узагалі історія науки відрізняється від інших напрямків тим, що для досліджень не потрібно

шукати фінансування. Будь ласка, сідай у бібліотеці, архіві – і працюй. Тому зараз багато роблю саме в цьому напрямку.

– Вікторе Миколайовичу, Ви дуже багато часу й таланту віддали вихованню студентів. І хоча Ви дуже принциповий і вимогливий викладач, навіть "двієчники" Вас люблять і не ображаються. Чому?

– Я й сам дивуюся. Під час зустрічей усі колишні студенти підходять, вітаються, обнімають. Здивовані, коли я називаю їх по імені, по батькові, згадую, чого саме вони не знали на екзамені. Дійсно, навіть ті, котрі отримували "двійки", зараз вдячні. Був якийсь такий випадок. Їхали ми зі знайомими на автомобілі. Зупинилися на світлофорі. Поряд стоїть автобус, а його водій дивиться на мене, усміхається й аж сяє весь. Знайомі запитують: "Чого це він?" А я відповідаю: "Це мій колишній студент-двієчник". Він насправді нічого не знав, і я йому принципово поставив "двійку". Він так і не закінчив інституту, покинув. А тепер під час зустрічей говорить: "Я такий радий, що Ви тоді об'єктивно оцінили мої знання. Мені не довелося змарнувати п'ять років в інституті. Натомість я знайшов роботу до душі – водієм". І зараз ця людина щаслива.

Думаю, студенти здатні оцінити, що я ніколи не зводжу рахунків, не даю прізвиськ, завжди готовий піти назустріч. На жаль, зараз не хочуть працювати ні студенти, ні викладачі. Треба, щоб спочатку у викладача була сорочка мокра від поту, а тоді вже можна вимагати зі студентів. Наша місія – вища школа, ми повинні бути насамперед не фізиками чи ботаніками, а тими, хто формує людину, спеціаліста певної галузі. Якщо він не навчиться працювати тут, то не буде працювати й у полі. Потрібна якість, а не показники. Викладач має свою справу робити професійно, а студент – не брехати самому собі, отримувати необхідні для майбутньої спеціальності знання. Вищі навчальні заклади не повинні перетворюватися на якісь клуби.

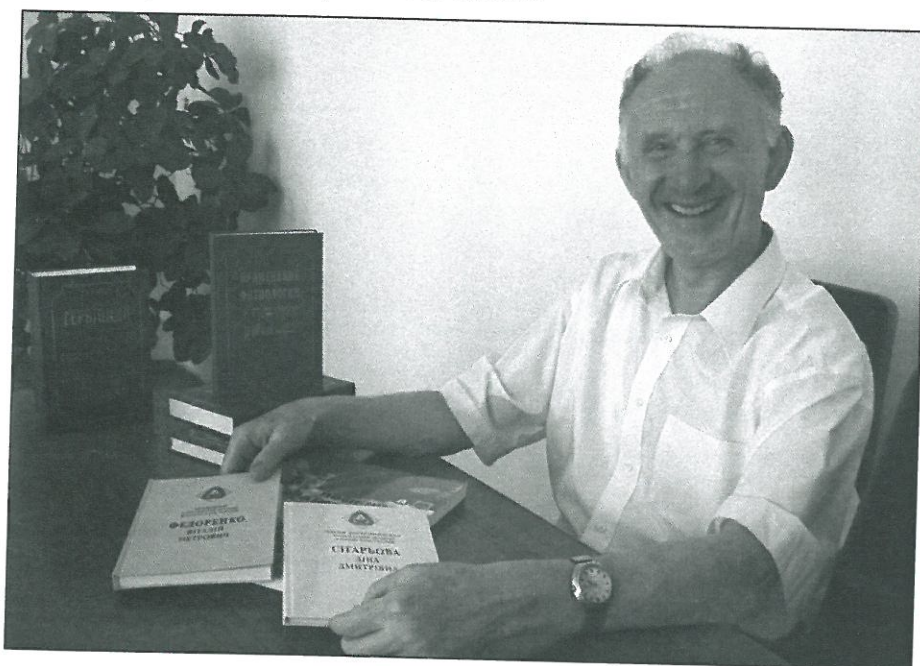
– У такої захопленої своєю справою й життям людини, як Ви, певно, є й інші захоплення – просто, як кажуть, для душі?

– У мене є кілька хобі. Насамперед я – єдина людина у світі, яка цілеспрямованно, щодня шукає шаржі на українських президентів. Шаржі – це самоіронія, яка відображає процеси в суспільстві. У Франції, наприклад, видали книжку, у якій історія парламентаризму країни представлена в шаржах. У моїй колекції найбільше шаржів на Віктора Ющенка. І за ними теж можна децю

про нього дізнатися. Наприклад, він намагається відмежуватися від Юлії Тимошенко, але є багато шаржів, де обличчя його, а коса – Юлії Тимошенко. І це – показник. А Віктор Янукович лише за рік за кількістю шаржів обійшов і Леоніда Кучму, і Леоніда Кравчука. Схоже, що він перевершить у цьому й Віктора Ющенка. Таке колекціонування, до речі, не така вже й легка справа, адже щодня треба передивитися цілі стоси газет.

Книга –
найкращий подарунок.

Ще одне захоплення – поезія. Але не звичайна. Я збираю вірші, де образно, одним рядком сказано про якусь рослину. Сподіваюся колись усе це обробити й видати книжку. Можливо, вона матиме назву "Ботанічні інкрустації в поезію".

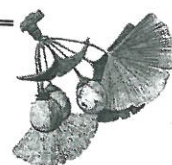
Є й третє хобі: збираю назви видів і сортів рослин, у яких увічнені якісь люди. До речі, за кордоном таке захоплення – ціла наука. За іноземними сортами важко із закордонними дослідниками змагатися, а от за вітчизняними – дам фору будь-кому. Наприклад, у кількох сортах хризантем увічнено ім'я автора романсу "Отцвели уж давно хризантемы в саду" Миколи Харито. Якось Софії Ротару подарували трояни сорту, названого на її честь. Вона була дуже здивована. Але насправді сортів, у яких увічнене її ім'я, не один, а кілька.

– Дякую Вам за цікаву розмову й щиро бажаю, щоб усі Ваші мрії та плани здійснилися.

Записала Ганна Козельська.

ЗМІСТ

"Я полюбила тебе с первой минуты, как увидела". С. В. Русина	3
Безмежоя його інтересів. М. М. Опара	9
Один із нас. але особливий, навіть унікальний! В. А. Вергунов	15
В "Агроелології" його люблять усі: керівники, робітники, земля... С. А. Антонець, А. С. Антонець, В. П. Лубенець, Н. М. Зливка	21
З любов'ю, вдячністю і на многії літа! Т. М. Черевченко	28
Горжусь дружбой с известным ботаником и чудесным человеком. С. В. Клименко	31
Роки спільної праці в українському ботанічному товаристві. І. О. Дудка	35
Благоговіння перед рослиною! В. П. Лисенко	39
Непересічна особистість. М. В. Кір'ян	41
Декілька слів про свого однокурсника. П. В. Кондратенко	45
Это были давние годы... Г. Ю. Юрченко	49
Вельмишановний і назавжди любий Вікторе Миколайовичу! М. І. Андрієнко	51
Віктор Самородов – це невичерпна енергія В. С. Панькін	53
Мій наставник і колега. С. В. Поспелов	55
У його голові зосереджений цілий НДІ. В. Ф. Почерняєва	58
Штрихи до портрета ботаніка, природолюбця та читача. Т. А. Приходько, Н. О. Коломієць	60

До славного ювілею разом із музейниками. С. Л. Кизим	64
Про Віктора Миколайовича Самородова. Б. С. Божко	68
Незабутні зустрічі та події або 30 років творчої співпраці на ботанічній ниві. О. М. Байрак	69
Справжній друг ботанічного саду. А. С. Дзюбаненко	77
"Найкращий напрямок роботи – той, що попереду, який чекає мене, як дослідника". Інтерв'ю з В. М. Самородовим (записала Ганна Козельська)	79

УДК 821.161.2(477.53)
ББК 84(4 УКР — 4 ПОЛ)6
Зіз 23

Зіз 23 **Зізнання і визнання. Віктор Самородов.** Збірка статей / укладачі: О. М. Байрак, Г. П. Грибан.
— Полтава: Дивосвіт, 2011. — 88 с. + 20 с. вкл.
ISBN 978-617-633-011-0.

У книзі вміщені статті колег, друзів, рідних про шляхи становлення, викладацьку, наукову й громадську діяльність, здобутки та людські якості відомого полтавця, доцента Полтавської державної аграрної академії Віктора Самородова.
Видання присвячене 60-річчю з дня його народження.

**Це видання побачило світ завдяки спонсорській підтримці засновника
ПП "Агроекологія" Героя Соціалістичної праці, Героя України
Семена Свиридоновича Антонця.**

Вітально-колекційне видання

ЗІЗНАННЯ І ВИЗНАННЯ

Віктор САМОРОДОВ

Укладачі О. М. Байрак, Г. П. Грибан
Редактори Г. П. Грибан, С. О. Пасішній
Художньо-технічний редактор Г. П. Грибан
Коректор С. О. Пасішній
Дизайн І. О. Куц, О. В. Рилової
Обкладинка І. О. Куц
Комп'ютерна верстка Є. Г. Прокопенка

Підписано до друку 3.07.11. Формат 70х100/8.
Папір крейдований. Гарнітура FloraC.
Ум. друк. арк. 32,6 + 3.2. Ум. фарб.-відб. 23,1.
Обл.-вид. арк. 35,0. Тираж 1000000 пр. Вид. № 18.

Мова українська та російська

видавець: видавниче агентство «Дивосвіт».
36000, Полтава, вул. Жовтнева, 37.
Тел. (0532) 50-65-63, тел./факс (05322) 7-33-60.
Свідоцтво про внесення до державного
реєстру серія ДК № 866 від 22.03.02.

Друк: ФОП Буштрук В. М.
36029, м. Полтава, вул. Покровська, 27а.
Тел. (0532) 50-65-63, тел./факс (05322) 7-33-60.
Свідоцтво про державну реєстрацію
серія В01 №411401 від 29.07.02.

У виданні використані фото О. М. Байрак, Г. П. Грибан, В. М. Черкаса, П. П. Сливки,
а також надані авторами статей.

З ювілеєм!

В.М.Самородову —
на дуже
симпатичний
ювілей

Васнагий день серпневий

Юрму зібравши друзів,
Вітань цих ювілейних
І квітів крапучих в лузі,
Аленько усміхався:
Екзотики такої,
Сей-сей, не сподівався —
Мабуть, вона з Савани.

Шовковий лан пишенигий
Арарієві кланявсь,
Намитий колос пишенигий
Обранця поля славив.
Ви ж в день оцей святковий —
Ненаге птах над степом.
(Ух, день то цей казковий!
Щого б списать поетам!)

Вас раді всі вітати:
І квіти, і колосся,
Щого б списать поетам!

Щого в списать поетам!) і святковий —

Ненаге птах над степом.

Вас раді всі вітати: цей казковий!

І квіти, і колосся, і сати поетом!)

Колеги, що чубаті,

Та ті, що без волосся.

Отже від «Дивосвіту» —

Рясні Вам побажання:

Енергії довіку, ті, що без волосся.

Отже від «Дивосвіту» —

Медвяного світання,

Искристої веселки віку,

Краї ниви золотої,

Обжинків втішних сесій,

Ладу у справі кожній.

А ще Вам — літ щасливих,

І добра, й удачі всюди.

Обидві Ваші ниви

Врожайними хай будуть.

Інакше й бути не може — всюди.

Чекають перемоги!

Ура! Ура!! Ура!!!

Видавництво

ДИВОСВІТ

05.08.11.

Viktor *Confession of merits* SAMORODOV

